

МАТЕРИЈАЛИ ЗА УЧЕЊЕ ПО ПРЕДМЕТОТ

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

ЗА УЧЕНИЦИТЕ ОД ДРУГИТЕ
ЗАЕДНИЦИ ЗА ОСМО
ОДДЕЛЕНИЕ

Марија Ристова

Биро за развој
на образованието

8

МАТЕРИЈАЛИ ЗА УЧЕЊЕ ПО ПРЕДМЕТОТ

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

ЗА УЧЕНИЦИТЕ ОД ДРУГИТЕ
ЗАЕДНИЦИ ЗА ОСМО
ОДДЕЛЕНИЕ

Марија Ристова

Биро за развој
на образованието

8

СОДРЖИНА

ТЕМА 1

ЈАС И ДРУГИТЕ - СЕКОЈДНЕВНИ АКТИВНОСТИ И ХОБИ

ЛЕКЦИЈА 1. МОЕТО СЕКОЈДНЕВИЕ.....	6
ЛЕКЦИЈА 2. УТРИНСКО СЕКОЈДНЕВИЕ	8
ЛЕКЦИЈА 3. МОЕ ХОБИ.....	12
ЛЕКЦИЈА 4. СЕКОЈ ИМА СЛОБОДНО ВРЕМЕ	15
ЛЕКЦИЈА 5. ЧАС ЗА АКТИВНОСТИ	19
ЛЕКЦИЈА 6. ВО СЛОБОДНОТО ВРЕМЕ	22

ТЕМА 2

МОЕТО СЕМЕЈСТВО – СЕМЕЕН ИЗЛЕТ, ПРОСЛАВИ, РОДЕНДЕНИ, ПРАЗНИЦИ, НОВА ГОДИНА, ПОДАРОЦИ, ГОСТИ

ЛЕКЦИЈА 7. МОЕТО СЕМЕЈСТВО Е	28
ЛЕКЦИЈА 8. ПРЕСТАВУВАЊЕ НА СЕМЕЈСТВОТО.....	32
ЛЕКЦИЈА 9. МОЕТО ПОШИРОКО СЕМЕЈСТВО	37
ЛЕКЦИЈА 10. СЕМЕЕН ИЗЛЕТ.....	40
ЛЕКЦИЈА 11. СЕМЕЈНО ДРВО – ПОСТЕР СО ЧЛЕНОВИ НА ПОТЕСНОТО И ПОШИРОКОТО СЕМЕЈСТВО.....	43
ЛЕКЦИЈА 12. ПРОСЛАВИ.....	46
ЛЕКЦИЈА 13. РОДЕНДЕН	50
ЛЕКЦИЈА 14. ПРАЗНИЦИ	53
ЛЕКЦИЈА 15. ЧИТАМЕ И СЕ ПРОВЕРУВАМЕ	58
ЛЕКЦИЈА 16. ЧИТАМЕ И СЕ ПРОВЕРУВАМЕ	61
ЛЕКЦИЈА 17. ПОДАРОЦИТЕ НОСАТ РАДОСТ	63
ЛЕКЦИЈА 18. ПОДАРУВАМЕ, ЧЕСТИТАМЕ.....	69
ЛЕКЦИЈА 19. ПОКАНИ И ГОСТИ.....	74
ЛЕКЦИЈА 19. ПОКАНИ И ГОСТИ.....	74
ЛЕКЦИЈА 20. СЕ ДРУЖИМЕ, СЕ ПОЧИТУВАМЕ И ЗАЕДНО ПРАЗНУВАМЕ	79

ТЕМА 3

ГРАД/СЕЛО – ЗЕМЈОДЕЛСКИ РАБОТИ, ПОЛЕ, ШУМА, ПРИРОДА

ЛЕКЦИЈА 21. ЖИВОТОТ ВО ГРАД И ВО СЕЛО	84
ЛЕКЦИЈА 22. СЕКОЕ МЕСТО СВОЈА УБАВИНА ИМА	89
ЛЕКЦИЈА 23. ЖИВОТ ВО СЕЛО И ЗЕМЈОДЕЛСКИ РАБОТИ	93
ЛЕКЦИЈА 24. ПОЛЕ, ШУМА, ПРИРОДА	98
ЛЕКЦИЈА 25. ЧИТАМЕ И СЕ ПРОВЕРУВАМЕ	104

ТЕМА 4

МОЕТО ЗДРАВЈЕ

ЛЕКЦИЈА 26. МОЕТО ЗДРАВЈЕ	114
ЛЕКЦИЈА 27. ДА РАСТЕМЕ ЗДРАВО	118
ЛЕКЦИЈА 28. ВО АМБУЛАНТА	120
ЛЕКЦИЈА 29. ЧУВАЈ ГО ЗДРАВЈЕТО	126

ТЕМА 5

КУЛТУРА И ИСТОРИЈА – ИСТОРИСКИ НАСТАНИ, ОБИЧАИ ЗА НЕКОИ ПРАЗНИЦИ

ЛЕКЦИЈА 30. ИСТОРИЈА И КУЛТУРА НА МАКЕДОНИЈА	134
ЛЕКЦИЈА 31. ОБИЧАИ ЗА НЕКОИ ПРАЗНИЦИ	140

ТЕМА 6

ЗАНИМЛИВОСТИ И ИНТЕРЕСИ: МУЗИКА, ТЕАТАР, ФИЛМ, АКТЕРИ И МУЗИЧКИ ИЗВЕДУВАЧИ, ОРО И СОВРЕМЕН ТАНЦ

ЛЕКЦИЈА 32. ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ	146
----------------------------------	-----

ТЕМА 1

ЈАС И ДРУГИТЕ
– СЕКОЈДНЕВНИ
АКТИВНОСТИ
И ХОБИ

МОЕТО СЕКОЈДНЕВИЕ

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

Еден обичен ден

Јана живее во главниот град, во Скопје. Таа секој ден се соочува со урбаниот хаос, метеж од луѓе и возила, автобуси и пешаци. Таа е **одлична** ученичка и е осмо одделение. Учи во училиштето кое е блиску до **нејзиниот** дом. Станува рано, се подготвува и брза да стигне пред да засвони **училишното** свонче.

По часовите, со другарките често останува во **блискиот** парк и си раскажуваат **интересни** случки. Во **слободното** време сака да танцува.

Арбен и Лејла учат заедно со Јана. Тие живеат подалеку и на училиште доаѓаат со автобус. **Добри** другари се со сите во одделението.

Арбен сака да биде **најдобар** во сè, поради што во текот на секој **работен** ден најмногу време посветува на учење. По часовите, посетува курс по информатика и спортува.

Лејла е **подобра** ученичка од Арбен, но е **послаба** од Јана. Таа во **слободното** време слика.

РАЗГОВАРАМЕ

- ❶ Каде живеат Јана, Лејла и Арбен?
- ❷ Кое одделение е Јана?
- ❸ Кои се другите соученици на Јана?
- ❹ Каков ученик е Арбен?
- ❺ Што прави Лејла во слободното време?
- ❻ Каде се среќаваат другарите по часовите?

РЕЧНИК

соочува, соочувам, соочуваш,
слика, сликам, сликаш
град, градови урбан, урбана,
урбано, урбани хаос, метеж.

Главен – прв по важност.

Пример: Тој е главен во компанијата. Таа е главен лик во книгата.

Град – големо населено место.

Пример: Штип е град кој се наоѓа во Источна Македонија.

Град – смрзнати капки дожд (природна појава).

Пример: Годинава градот ги уништи јаболката.

Хаос – голем неред, нема ред.

Пример: Денес беше хаос во автобусот. Хаосот во мислите ме уништи.

Соочува (лице в лице).

Пример: Денес се соочив со мојот другар.

Урбан – градски.

На пример: Скопје е урбано место за живеење.

Метеж – многу народ на едно место.

На пример: Денес на пазарот имаше многу метеж.

Слика – создава, црта со молив и бои.

Пример: Сликаше во природна големина.

Слика – опишува со зборови.

Пример: Го слика селото во 19 век.

Вежба

1. Пополнете ги празните места!

Јана е ученичка.
Со неа учат другари,
Арбен и Лејла.

Арбен во време
сака да спортува. Лејла е
..... другарка на Јана и
Арбен. Сите по часовите одат во
..... парк.

2. Со **придавките:** вредна,
вреден, исполнителна,
исполнителен, одлична,
одличен, добра, добар, најдобра,
најдобар, подобар, подобра,
опиши ги:

Јана

Лејла

Арбен

УТРИНСКО СЕКОЈДНЕВИЕ

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

Кога е баба среќна?

Сè уште спијам, а под носот го чувствувам **пријатниот** мирис на **свежо печената** пита. Знам, баба се разбудила најрано од сите дома и тивко подготвила појадок.

Чудна е таа. Иако е **најстара** во семејството, сепак е **највредна**. Стануваме, а баба веќе поставила појадок на масата. Еден по еден се служиме брзајки да стигнеме навреме, децата на училиште, родителите на работа. **Цело** време баба е тука околу нас, да ни придржи нешто, да ни подаде, поднамести и со ведрина нè испраќа до вратата.

Потоа, потсредува дома, го подготвува ручекот и чека повторно да нè собере околу масата.

Домашните обврски за баба се **нејзини секојдневни** активности, но и **најубаво** хоби.

Сите сме задоволни.
Тогаш баба е среќна.

РАЗГОВАРАМЕ

- 1 Кога станува бабата?
- 2 Опиши ја бабата со три збора!
- 3 Кои се секојдневните активности на бабата?
- 4 Кое е нејзиното хоби?
- 5 Кога е среќна бабата?

РЕЧНИК

разбуди, разбудам, разбудиш;
придржи, придржам, придржиш;
собери, собирам, собираш;
мирис, мириси;
пита, пити;
обврска, обврски;
појадок, појадочи;
активност, активности;
ведрина;
хоби;
среќен, среќна, среќно, среќни;
свеж, свежа, свежо, свежи;
пријатен, пријатна, пријатно, пријатни;
задоволен, задоволна, задоволно,
задоволни.

Пријатен – нешто што предизвикува уживање.

Пример: Со неа имав пријатен разговор.

Пријатен – во насока на добар.

Пример: Него го сметаа за пријатен човек.

Изрази: пријатен ручек, пријатна работа, пријатен одмор.

Свеж, свежа, свежо, свежи – сегашно. **Пример:** свежа храна, свежа пита.

Но: Ноќта беше свежа (студена).

Ведрина – чистота.

Пример: Ведрина полна со сонце.

Ведрина – радост, веселост, спокој.

Пример: Со својата ведрина умееше да нè расположи.

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се вели:
Трpezата за некои е најдоброто хоби?

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Степенување на **придавките** е карактеристично само за описните придавки.

На пример, некој предмет може да биде мал, некој да е уште помал, а некој во споредба со другите да е најмал. Со овие зборови се прави споредување на некоја заедничка особина.

Има **два споредбени степенa**, кои се образуваат со претставки кои се додаваат пред основната форма (ПОЗИТИВ) и се пишуваат заедно со придавката.

КОМПАРАТИВ (ПО) – се споредуваат две нешта. **Пример:** добар – **подобар**.

СУПЕРЛАТИВ (НАЈ) – се споредуваат повеќе нешта.

Пример:

добар – **најдобар**

Пример:

мал – помал – најмал,
голем – поголем – најголем,
убав – поубав – најубав,
млад – помлад – најмлад,
стар – постар – најстар.

Вежба 1

Пред точните реченици ставете ✓, пред неточните X!

1. Бабата ретко помага во секојдневните активности дома.
2. Бабата е секогаш расположена да подготви храна.
3. Кога е дома, бабата често спие.
4. Бабата не ги испраќа децата на училиште.
5. Сите во семејството се задоволни.
6. Бабата има слободно време.

ЗАДАЧА

Споредете ја вашата баба со бабата од текстот! Користете ги придавките подолу:

убава, поубава, најубава, висока, повисока, највисока, ниска, пониска, најниска, вредна, повредна, највредна, брза, побрза, најбрза, млада, помлада, најмлада, стара, постара, најстара, добра, подобра, најдобра...

.....

.....

.....

МОЕ ХОБИ

Моето хоби

Арбен: Моето омилено хоби е мојот омилен спорт, а тоа е одбојка. Одам на тренинг секој понеделник и петок, но јас сакам да тренирам секој ден. Играм одбојка веќе шест месеци и навистина сакам да станам успешен одбојкар во иднина.

Иван: Јас сакам да искачувам врвови, да шетам со планинарите. Секој искачен врв е успех за нив. Немам кондиција, но ќе се потрудам повеќе. Пешачам секоја вечер покрај Вардар.

Јана: Во слободното време одам на балет. Многу сакам да танцувам и да постигнам светска слава. Се надевам дека желбата ќе ми се исполни.

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

Лејла: Моето хоби е сликањето. Сликаам на платно и моите слики наоѓаат купувачи. Тоа ме прави горда и ме поттикнува на работа. Но, наоѓам време и да пешачам. Тоа е добро за здравјето.

РАЗГОВАРАМЕ

- 1 Што прават ликовите од текстот кога имаат слободно време?
- 2 Какво хоби има секој од ликовите во текстот?
- 3 Со кој од ликовите од текстот сакаш да го поминеш твоето слободно време. Зошто?
- 4 Што правиш ти во слободното време?
- 5 Дали имаш свое хоби?

РЕЧНИК

тренинг, тренинзи

врв, врвови

слава

слави, славам, славиш

Хоби – пријатна работа која сакаме да ја правиме, омилен/-а/-о/-и).

Тренинг – постојано вежбање, одбојка, успешен одбојкар, искачувам, кондиција, балет, успех, поттик, поттикнува (се стреми кон нешто да го направи најдобро).

Врв/врвови – највисоко нешто. Примери: планински врв, иглен врв, врв во литературата, врв во однесувањето.

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се вели: Хобито е добро само ако нè прави среќни?

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Глаголи – зборови кои означуваат работа, дејство, состојба.

Да ги разгледаме глаголите: **оди, шета, сака, прави, тренира, игра, искачува, се труди, танцува, постигнува, се надева, слика, поттикнува, пешачи.**

Сите глаголи се употребени во потврдна форма.

Потврдна форма на глаголите – искажуваме согласување дека нешто правиме.

Одречна форма на глаголите – искажуваме дека нешто не сакаме или нема да правиме.

Се прави со негацијата **НЕ** + глаголот.

На пример: Чита, трчам, учеше/Не чита, не трчам, не учеше.

Потврдна и одречна форма се прави и со зборовите **ИМА/НЕМА**.

На пример: Имам време/ немам време. Имав време/ немав време.

Вежба 1

1. Избери глаголи од текстот „Моето хоби“ и напиши ги во одречна форма!

.....

Вежба 2

1. Земете четири различни боички! Обојте ги со иста боја полињата кои ќе ги поврзете со имињата и нивното хоби според текстот „Моето хоби“! Пополнете ги празните места во зависност од тоа што прават ликовите во слободното време!

танцува

Арбен секој ден на тренинг.

тренира одбојка

Секој ден Иван

пешачи

планинари

Јана балет во слободното време

слика/црта

Хоби на Лејла е

оди на тренинг

Лејла во слободното време сака и да Тоа е добро за здравјето.

Вежба 3**Работа во парови.**

Направете краток дијалог во кој ќе го претставите вашето хоби и ќе го/ја прашате другарот/другарката за неговото/нејзиното хоби! Користете ги формите на глаголите, на пример: читам, трчам, сакам да правам итн.!

А В

СЕКОЈ ИМА СЛОБОДНО ВРЕМЕ

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

1. Јас сум Марија. Живеам во Македонија. Во слободното време пешачам и се среќавам со пријателките. За викенд не сакам да останам дома. Со семејството сакам да одам на планина или на море.
2. Јас сум од Велес. Се викам Сем. Многу сакам да патувам и да посетувам нови места. Во слободното време играм кошарка и излегувам со пријателите. Не сакам кога врне. Тогаш останувам дома и гледам телевизија.
3. Моето име е Сузана. Живеам во Скопје. Не сакам да јадам храна од ресторан. Уживам во слободното време и најмногу сакам да готвам. Тогаш ги поканувам другарките и им подготвувам вкусна храна. За викенд играм тенис, си ја средувам собата, читам и слушам музика.

РАЗБИРАМЕ/РАЗГОВАРАМЕ

- Која е Марија, каде живее?
- Што прави Марија во слободното време?
- Што сака, а што не сака да прави Марија за викенд?
- За кој станува збор во вториот текст?
Опиши го Сем!
- Што најмногу сака да прави Сем во слободното време?
- Што не сака Сем?
Што прави кога врне?
- Опиши ја Сузана, каде живее и што прави!
- Што многу сака да прави во слободното време? Зошто?
- Што прави Сузана во слободното време за викенд?

ЗА СЕБЕ ИЗБЕРИ ЕДЕН ОД ПОНУДЕНИТЕ ОДГОВОРИ
ВО ВТОРАТА КОЛОНА:

Дали имаш слободно време?	Имам/немам слободно време.
Како наоѓаш слободно време?	Лесно наоѓам слободно време. Тешко наоѓам слободно време. Кога ќе ги завршам обврските во денот.
Кога имаш слободно време?	Навечер, во викенд, преку лето, секој ден...
Што правиш во слободното време?	Сакам да спортувам, читам, гледам телевизија, свирам, танцувам, готвам, спијам, чистам, шетам со пријателите...
Дали имаш хоби? Кое?	Фотографирање, пливаче, цртање, пишување, изработка на... и друго.
Како ќе одговориш кога пријателот ќе те покани на дружење во слободното време?	Ќе одвојам слободно време за тебе. Не ми го троши слободното време.

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Глаголи се зборови кои искажуваат работа, дејство, состојба.

Се разликуваат:

Прости глаголски форми:

сегашно време и минато определно време.

Пример: читам, учиме, пешачев.

Сложени глаголски форми:

минато неопределено време и идно време.

Пример: сум читал, сме гледале, ќе одам.

РЕЧНИК

шета, шетам, шеташ;
 постига, постигам постигаш;
 се надева, се надевам, се надеваш;
 исполни, исполнам, исполниш;
 тренира, тренирам, тренираш;
 поттикнува, поттикнувам, поттикнуваш;
 игра, играм, играш;
 трча, трчам, трчаш;
 слика, сликам, сликаш;
 искачува, искачувам, искачуваш;
 танцува, танцувам, танцуваш;
 работа;
 танц, танци;
 успех, успеси;
 слика, слики;
 планинар, планинари;
 желба, желби;
 светска, светско, светски.

Примери:

- Јас играм одбојка секој ден.
- Пешачам секој ден, корисно е.
- Весна трча.
- Се надева дека желбата ќе ѝ се исполни.
- Успехот ме поттикнува за работа.

Вежба 1**Подвлечи ги глаголите во текстот!**

Мирјана и Мелиса учат во исто одделение и се најдобри другарки. Често заедно прават проекти за во училиште. Мирјана најмногу сака да оди на театар, а Мелиса сака да чита. Во слободното време се дружат и заедно се забавуваат. Понекогаш играат шах во дворот. Кога Мирјана игра тенис, Мелиса гледа телевизија.

Вежба 2

Избери од понудените глаголи и искази и напиши што правиш/не правиш во слободното време!

учам, спијам, гледам телевизија,
готвам, читам, играм игра, пливам,
разговарам на телефон, слушам музика,
одам на гости, цртам, чистам

ПРАВАМ**НЕ ПРАВАМ**

ЧАС ЗА АКТИВНОСТИ

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

Јана има 15 години, а нејзиниот брат, Иван, 11. Добро се согласуваат. Нивната мајка, Марија, е докторка и рано оди на работа. Татко им, Никола, е наставник по Физичко. Тој на работа оди подоцна од неговата сопруга. Нивниот стан е на првиот кат во висококатницата на булеварот во Скопје. Со нив живеат и нивните баба и дедо.

Вејз е соученик на Јана. Тој живее во истата зграда, но на 9. кат. Среќа што во зградата има лифт. Неговото семејство е поголемо од семејството на Јана. Има двајца браќа, Исмаил, 12 и Баран, 8 години. Зехра е нивната најмала сестра, миленичка. И тие живеат со родителите на татко им, нивните баба и дедо, кои се постари од родителите на Јана. Имаат продавница и родителите рано заминуваат на работа.

РАЗБИРАМЕ/РАЗГОВАРАМЕ

- Каде живее Јана, а каде Вејз?
- Кои членови го сочинуваат семејството на Јана?
- Колку членови брои семејството на Вејз?
- Што се по професија родителите на Јана?
- Каде работат родителите на Вејз?

РЕЧНИК

согласува, согласувам,
согласуваш;
заминува, заминувам,
заминуваш;
висококатница, висококатници;
булевар, булевари;
зграда, згради;
кат, ката (пет, дваесет), катови
(погорните);
лифт, лифтови;
соученик, соученици;
сопруг, сопруга
миленик, миленичка

Примери:

1. Каде живее тој?
– Во висококатницата, на седмиот кат е.
2. Дали ти живееш на повисоките катови?
– Да, на деветтиот кат, затоа одам со лифт до горе.
3. Од каде го познаваш?
– Тој е мој соученик, со него учам.
4. Булеварот е широка и голема улица со повеќе ленти во две насоки.
5. Таа е миленичка на сите, значи, сите ја сакаат.

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се вели:
Големо семејство – голема среќа?

ВЕЖБИ И ЗАДАЧИ

Вежба 1

Јас ќе прашувам, ти одговарај.

Поделете се во парови!
Напишете прашања што ќе почнуваат со КОЈ и ќе се однесуваат на текстовите за двете семејства! Откако ќе ги напишете, поставувајте си ги наизменично!

На пример:

- Кој е поголем, Вејз или Зехра?
Поголем е _____.
- Кој е помал, Јана или Иван?
Помал е _____.
- Кој е најстар во семејството на Јана? _____.

Продолжете:

ЗАДАЧА 2

оди, има , живее, живеат, имаат, заминуваат

Допиши еден од понудените глаголи и заврши ги речениците:

- Мајката на Јана е докторка и рано на работа.
- Родителите на Вејз продавница.
- Јана во иста висококатница со Вејз.
- Родителите на Вејз заедно на работа.

ЗАДАЧА 3

Истражувај на интернет и одговори на прашањата во табелата!
Работи самостојно!

Одговори на прашањата и спореди ги одговорите со соучениците!
Веројатно ќе добиете различни одговори на прашањата.

Разговарајте за тоа!

Кој е најпознатиот човек на светот?

Која е најубавата жена на светот?

Кој е најпознатиот пејач на светот?

Кој е најуспешниот спортист на светот?

Кој игран филм е најдобар на сите времиња?

ЗАДАЧА 3

Дадена е табела со три колони. Во првата се напишани придавки во својата основна форма. Напиши ги во компаратив и суперлатив! Од нив образувај реченици кои ќе претставуваат една мала целина!

висок

повисок

највисок

голем

убав

добар

познат

успешен

ВО СЛОБОДНОТО ВРЕМЕ

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Мирјана: Попладне со мајка ми сме сами дома. Јана, викни ја Лејла и дојдете заедно да ја направиме презентацијата по Македонски јазик.

Јана: Во ред, подобро ќе биде заедно да работиме, така побрзо ќе завршиме и ќе имаме повеќе слободно време. Ќе дојдеме со Лејла, ние веќе се договоривме да се видиме.

Мирјана: Супер! Со тебе нека дојде и мајка ти. Мама ми рече дека се виделе претпладнево и веќе ја поканила. Тие ќе пијат кафе, ние ќе работиме. Ако завршиме брзо, ќе имаме време вечер да прошетаме. Со нетрпение ќе чекам!

Јана: Јас ќе дојдам, но не верувам дека мајка ми ќе дојде. Секој ден ѝ е испланиран. Секогаш станува во шест часот и се тушира. Обично дома го пие првото кафе, појадува и го шета кучето. Со работа почнува во 7:30 часот. На работа е до 13:30 часот, од понеделник до петок. На пат кон дома понекогаш пазари од блискиот маркет. Кога си доаѓа, секогаш е во кујната и подготвува ручек. По ручекот, понекогаш одмора, а потоа секогаш пијат кафе заедно со татко ми. Вели дека тоа е нејзино слободно време и го има испланирано за секој работен ден. Пред спиење обично пешачи, а понекогаш го зема и кучето. Никогаш не легнува прва, туку последна.

РАЗГОВАРАМЕ

- Што ќе прават Јана, Лејла и Мирјана?
- Каде ќе ја пишуваат задачата?
- Кој друг ќе биде со нив?
- Кој нема да биде со нив? Зошто?
- Неколку прашања за Марија, мајката на Јана. Кога станува? Што прави секое утро? Каде го пие првото кафе? Кога оди на работа? Што прави кога се враќа од работа? Дали има слободно време во текот на работните денови? Како го користи своето слободно време?
- Обрни внимание кога се случуваат дејствата во текстот, а се поврзани со мајката на Јана!

РЕЧНИК

презентација, презентации;
претпладне, на пладне,
попладне, вечер;

Презентација – претставување,
изведба на нешто.

Претпладне – времето од утро
до пладне (пред 12 часот).

Пладне – средината на денот (12
часот).

Попладне – времето од пладне
до вечер (по 12 часот).

Вечер – првите часови на ноќта,
до полноќ.

**Секогаш, обично, некогаш,
понекогаш, никогаш,
претпладне, попладне, вечер.** -
прилози за време

Вежба 1

Нареди ги по временски
редослед активностите на
Марија!

- а) Оди на работа.
- б) Пазари.
- в) Пие кафе.
- г) Го шета кучето.
- д) Разговара со сопругот.
- ѓ) Се тушира.
- е) Пешачи.
- ж) Легнува да спие.
- з) Готви.
- с) Се одмора.

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

несвршени глаголи	свршени глаголи
прави	направи
доаѓа	дојде
гледа	изгледа
кани	покани
планира	испланира
тушира	истушира
пазари	испазари

На пример:

- Јана прави торта./ Јана направи торта.
- Доаѓа зима./ Дојде зима.
- Арбен гледа интересен филм./ Арбен изгледа еден интересен филм.
- Арбен ја виде Јана./ Арбен ја здогледа Јана.
- Се гледа дека си учел./ Може да се види дека си учел

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Според категоријата **вид**, глаголите во македонскиот јазик може да бидат глаголи од **несвршен вид** и глаголи од **свршен вид**. Кога користиме глаголи од несвршен и од свршен вид изразуваме различни дејства. Со несвршените глаголи се искажува дејство кое е во процес, се одвива, а свршените глаголи означуваат дејство во неговата заокруженост. Во јазикот тоа изгледа вака: чита : прочита, гледа : погледна. Читам книга, а веќе имам прочитано две.

а) Несвршени глаголи – означуваат дејство кое трае, кое се одвива, кое не е завршено.

На пример: чита, пее, плива.

Несвршени се и таканаречените повторливи глаголи. Тие означуваат трајно дејство што се одвива во прекини, но се повторува.

На пример: прелистува, превртува, прескокнува.

б) Свршени глаголи – означуваат дејство кое го сфаќаме како целосно завршено.

На пример: прочита, испее, исплива.

Вежба 2

Глаголите од табелата употреби ги за краток текст!

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Прилози се неменливи зборови што ги дополнуваат глаголите кои дополнуваат каде, како, кога и колку се одвивало некое дејство.

Освен глаголите, тие можат да дополнуваат и други зборови.

Примери на некои прилози за време: секогаш, обично, некогаш, понекогаш, никогаш, претпладне, попладне, вечер, утре, денес, задутре, во овој момент, сега итн.

На пример: Секогаш трчам наутро, никогаш навечер и понекогаш си легнувам рано.

ВЕЖБИ И ЗАДАЧИ

Вежба 1

Напиши две работи што сакаш да ги правиш и две работи што не сакаш да ги правиш во слободното време со своите пријатели!

Сакам да правам	Не сакам да правам

Вежба 3

По примерот дополни ги речениците со: **секогаш, обично, некогаш, никогаш, понекогаш.**

Пример: Јас секогаш одам на часови, никогаш не пропуштам час.

По часовите обично одиме на игралиште, но некогаш одиме и на пица.

Јас станувам рано. Одам на училиште.

..... Мијам заби и лице. Слушам музика.

..... Се туширам. Останувам дома.

..... Рано појадувам. Легнувам доцна.

..... Учам за на училиште. Играм на телефонот.

Задача 1

Направи список со активности и хобија во слободното време за секој ден во седмицата! Употреби глаголи по твој избор и кажи каде одиш и што правиш!

На пример: Од понеделник до петок одам на училиште. Во слободното време еден час се одморам и потоа пешачам. До крајот на вечерта правам украси, бидејќи тоа е моето хоби.

ПОНЕДЕЛНИК

ВТОРНИК

СРЕДА

ЧЕТВРТОК

ПЕТОК

САБОТА

НЕДЕЛА

Задача 2

ЗА ДОМА: Одбери еден ден што ти беше најинтересен и претстави го преку **презентација** или **стрип**! Употреби ги својата креативност и својот талент и претстави ги настаните еден по еден!

(Креативен – да создадеш нешто на интересен начин.)

ТЕМА 2

МОЕТО
СЕМЕЈСТВО –
СЕМЕЕН ИЗЛЕТ,
ПРОСЛАВИ,
РОДЕНДЕНИ,
ПРАЗНИЦИ,
НОВА ГОДИНА,
ПОДАРОЦИ, ГОСТИ

МОЕТО СЕМЕЈСТВО

РАЗГОВАРАМЕ

- На што ве асоцираат зборовите?
- Како ги толкувате?

Љубов,
браќ, дом,
топлина, деца,
родители, грижа,
внимание, почит,
трпеливост,
среќа, радост,
семејство.

Семејство Петрови

Ние сме среќно семејство. Јас сум Гоце, сопруг на Маја. Имаме две деца – момче и девојче. Мила има 15 години, а Томе 12. Со нас живеат и моите родители. Живееме во голема куќа со убава градина.

Семејство Шерифови

Јас сум Ердал, најстариот член во нашето семејство. Мојата сопруга се вика Кадрије. Ние имаме пет деца, три девојчиња и две момчиња: Мелиса (11), Бахар (9), Самира (3), Акан (19) и Ален (5) години. Живееме сами и немаме миленичиња. Често патуваме сите заедно.

Семејство Селејџа

Јас сум Пјер. Имам мало семејство, имам само еден син, Жан, само ние двајца сме. Двајцата свириме на гитара и имаме музички бенд.

Семејство Сулејманови

Ние имаме едно дете. Се вика Инес и е тринаесетгодишна ученичка. Набрзо ќе биде средношколка. Јас се викам Билгесу, работам во банка, а сопругот се вика Берат. Тој е шофер и често не е дома, па јас се грижам за домашните работи.

Семејство Иванови

Нашето семејство го сочинуваме јас и мојот сопруг. Се викам Билјана и сум горда што имам македонско народно име. Сопругот се вика Александар и често се шегува велејќи дека неговото име е популарно. Со сопругот немаме деца, имаме две сијамски мачки.

РАЗГОВАРАМЕ

- Колку семејства се опишани? Дали се исти? По што се разликуваат? Кои членови ги сочинуваат семејствата? Што е интересно за секое од нив?
- Колку од вашите семејства наликуваат на некое од нив? Споредете и истакнете ги сличностите и разликите!
- Со кого вие живеете? Колку члена брои вашето семејство?

РЕЧНИК

семејство, семејства;
современ, современа,
современо, современи
традиционален,
традиционална,
традиционално,
традиционални;
сигурен, сигурна, сигурно,
сигурни

Примери:

- Тие живеат во современо семејство, а ние во традиционално.
- Тој е сигурен во својата пресметка.

ОД ЛЕКСИКАТА

Синоними – зборови со различна форма, а со исто значење. Различно се пишуваат и звучат, а исто значат.

Примери: семејство – фамилија, жена – сопруга, маж – сопруг, најскапоцен – највреден, кука – дом, дар – подарок, мир – слобода, сака – љуби, одложува – остава за подоцна, доцна – касно.

Антоними – зборови со спротивно значење.

Примери: мал – голем, ден – ноќ, добар – лош, скапо – евтино, среќа – тага, мало – големо, среќно – несреќно.

Вежба 1

Дополни за да биде точно:

еднина:	момче	девојче	татко	мајка	_____	_____	дете
множина:	_____	_____	татковци	_____	дедовци	баби	_____

Вежба 2

Разговарајте во парови!

Еден ученик да опише едно семејство од текстовите погоре, а другиот да погоди за кое семејство станува збор!

Вежба 2

* Напиши зборови со исто или слично значење (синоними):

семејство _____ сопруг _____

сопруга _____ мајка и татко _____

* Напиши зборови со спротивно значење (антоними):

мајка _____ брат _____

баба _____ момче _____

ЗАДАЧА ЗА ДОМА

Во рамката, залепи слика со сите членови на твоето семејство! Напиши ги нивните имиња и професии (кој што работи)! Под рамката (сликата), напиши што е интересно за твоето семејство!

ПРЕТСТАВУВАЊЕ НА СЕМЕЈСТВОТО

РАЗГОВАРАМЕ/СЛУШАМЕ

Учениците избираат една семејна фотографија од дома и ја носат в училиште.

Учениците претставуваат кој е кој, што е по професија, колку години има, дали работи/учи!

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Семејството на Јана

Здраво! Јас сум Јана, најголемото дете во нашето семејство. Секогаш сум насмеана и весела. Сакам да цртам и да танцувам, но во зима сакам и да скијам. Живеам во среќно семејство заедно со моите родители и мојот помал брат. Со нас живеат и родителите на татко ми, моите баба и дедо.

Мојата мајка се вика Марија. Работи како наставничка во едно основно училиште во нашиот град. Кога е дома, најмногу сака да разговара со мене и со мојот брат. Во слободното време оди на јога или пешачи со пријателките.

Татко ми се вика Петар. Тој е доктор. Голем дел од денот е на работа, а кога се враќа, најчесто е уморен. Сака да гледа телевизија и да свира на гитара. Понекогаш игра шах со мојот брат.

Магда е името на мојата баба. Таа и дедо ми се најстари членови во семејството. Баба е домаќинка, многу сака да раскажува приказни и случки од минатото. Се грижи за сите во семејството, ѝ помага на мама во кујната и ја чисти куќата. Баба ја прави најубавата пита на светот. Ја сакам најмногу од сите, ама не го кажувам тоа пред другите. ☺

Дедо Мице е белобрад старец, кој не е толку стар како што изгледа. Секогаш е весел и расположен за играње карти во дворот пред зградата каде што живееме. Најчесто таму го наоѓаме седнат на клупата со останатите дедовци од зградата. Тој е задолжен за одење на пазар секое утро, тоа е негово хоби. Среќен е кога помага дома.

РАЗГОВАРАМЕ

- Кој го сочинува семејството на Јана?
- Што се по професија родителите на Јана?
- Дали семејството на Јана е слично со твоето?
- Можеби некој член од нејзиното семејство е сличен со некој член од твоето семејство. Кој е тој?
- Што работат членовите во твоето семејство?
- Дали знаеш други професии? Кои?
- Што сакаш да биде твоја професија во иднина? Зошто?

Вежба 1

Пополни за семејството на Јана.

На пример:

- Петар..... Јас сум татко на Јана и Иван.
- Имам баба и дедо.
- Јас сум доктор.
- Сакам да готвам.
- Внуците велат дека јас ја правам најубавата пита.
- Мојата мајка е наставничка.
- Мојата сопруга е домаќинка.
- Јас сум брат на Јана.
- Наши родители се Марија и Петар.
- Наши деца се Јана и Иван.

РЕЧНИК

работи, работам, работиш;
раскажува, раскажувам,
раскажуваш;
прави, правам, правиш;
чисти, чистам, чистиш
помага, помагам, помагаш;
професија, професии;
родител, родители;
домаќинка, домаќинки;
белобрад

Професија – главна дејност на луѓето со која обезбедуваат егзистенција (опстанок).

Домаќинка – се грижи за домашните работи, не работи на друго место.

Родители – мајка и татко.

Љубов – чувство кога сакаме некого, мајчинска љубов.

Пример: Тој е мојата прва љубов.

Брак – законска врска меѓу маж и жена.

Пешачи – оди пешки.

Дете/деца, син, ќерка, внук, внука, сопруг, сопруга, пријател = другар, член/членови.

Белобрад – со бела брада, старец, дедо.

Јога и шах – вид спортови.

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се вели: По професија сакам да сум среќен?

УЧИМЕ ПРОФЕСИИ

Прочитај и размисли!

Што работат луѓето на сликата?

Почнете: Ова е полицаец. Тој работи во полициска станица. Се грижи за безбедноста.

Имињата на професиите се општи именки. Може да бидат во машки или во женски род. Се пишуваат со мала буква, освен кога ќе се најдат на почетокот на реченицата. На пример:

доктор, фармацевт, келнер, механичар, таксист...

Наставничката ме пофали пред сите во одделението, мојата презентација многу ѝ се допадна.

Некои професии, иако се јавуваат во двата рода, сепак, може да се пишуваат само во машки род. На пример: доктор/лекар, наставник, инженер, архитект, педагог, пожарникар итн.

Деспина е успешен електроинженер. Таа работи во ЕВН и има 30 години.

ПОЛИЦАЕЦ

ПОЖАРНИКАР

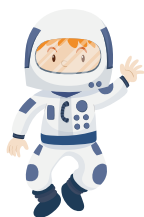
ГОТВАЧ

СТЈУАРДЕСА

НАСТАВНИК

АСТРОНАУТ

ДОКТОР

БАЛЕРИНА

ПЕКАР

ВАЈАР

КЕЛНАР

МЕСАР

ИНЖЕНЕР

ШИВАЧ

ВЕТЕРИНАР

СЛИКАР

ФРИЗЕР

РЕПОРТЕР

ВОЈНИК

ФОТОГРАФ

ЗЕМЈОДЕЛЕЦ

ПРОДАВАЧ

КАМЕРМАН

АКТЕР

ОПЕРСКИ ПЕЈАЧ

ИМЕНКИ (професии)

[illegible]

Играјте ја играта „Пантомима“ на тема: „Сакам да бидам...“!

Поделете се во двојки! Прво, едното другарче од парот со движења претставува што сака да биде во иднина. Другото другарче од парот треба да ја погоди професијата. Потоа, сменете си ги улогите!

МОЕТО ПОШИРОКО СЕМЕЈСТВО

ИГРА „РАСИПАН ТЕЛЕФОН“

Учениците седнуваат во круг. Наставникот дошепнува еден збор на еден од учениците. Ученикот има задача да го шепне зборот на ученикот до него, и така сè до последниот ученик, кој треба да го каже зборот. Првиот ученик кажува дали е точно пренесен зборот. Зборовите се запишуваат на табла. Така се продолжува сè додека не се кажат зборовите кои треба да дадат асоцијација на зборот СЕМЕЈСТВО, кој го запишуваме на табла.

За примери може да се искористат зборовите од Лекција 7 (љубов, брак, деца, грижа, родители, среќа, современо, традиционално итн.).

ЧИТАМЕ/РАЗМИСЛУВАМЕ/ТОЛКУВАМЕ

Семејството е „место“ каде што се чувствуваме најдобро.

„Семејството е најскапоцениот дар.“

„Не е важно колку е голема нашата куќа, важно е во неа да има љубов.“

„Семејството е како гранки на дрво, сите растеме во разни насоки, но нашите корења остануваат едно.“

РАЗГОВАРАМЕ

- Како ги разбираш цитатите?
- Зошто некој рекол дека семејството е најголем подарок за секој од нас?
- Дали среќата се мери преку богатството?
- Дали тој што живее во голема куќа е секогаш среќен или тој што живее во мала куќа е секогаш несреќен?
- Со што е споредено семејството во последната мисла?
- Кои се негови „гранки“, а кој е „коренот“?
- Дали знаеш дека сите членови од поширокото семејство се роднини? Дали ги познаваш сите?
- Кој го сакаш најмногу од твоето семејството?
- Со кој имаш најдобра комуникација?
- Дали сакаш да промениш нешто во твоето семејство и што е тоа?

РЕЧНИК

Благослов – изразување добра желба кон некого, за здравје, среќа, успех.

Пример: Родителите им дадоа благослов на своите деца.
(Кумов благослов итн.)

Потпре – стави потпор на нешто за да стои цврсто.

Скапоцен/поскапоцен/најскапоцен – кој чини многу пари, многу вреди.

Пример: Златото е скапоцен метал, рубинот е поскапоцен, а љубовта меѓу луѓето е најскапоцена.

Гранка – дел од дрво.

На пример: маслинова гранка, зелена гранка, сува гранка итн.

Преносно значење: Сликаството е гранка на уметноста.

Дрво (едн.)/**дрва** (мн.) – повеќегодишно растение со корен, стебло и гранки.

Дрво/дрва (за огрев).

МОЕТО ПОШИРОКО СЕМЕЈСТВО

Мила

✓ СЕМЕЈСТВОТО НА МАМА

Мама има еден брат и една сестра, Павле и Зора. Павле ми е **вујко**, а Зора ми е **тетка**. Сопругата на Павле ми е **вујна**, а сопругот на Зора ми е **тетин**.

Симона, Зоран и Лиле се мои **братучеди**. Братучетката Лиле е најголема од нив (**дада**).

За моите родители јас сум ќерка, а за сите останати членови во семејството (освен за моите брат и сестра) јас сум внука.

✓ РОДИТЕЛИ:

Билјана – **мајка**.

Аце – **татко**.

Деца:

Мила и Ана – **ќерки**.

Ведран – **син**, наш постар **брат**.

Ана – помала **сестра**.

Баба и дедо:

Босилка и Симо – родители на мама.

Борка и Наум – родители на тато

✓ СЕМЕЈСТВОТО НА ТАТО:

Тато има двајца **браќа**, Никола и Миле. Тие ми се **чичковци**, а нивните сопруги, Весела и Ленче, се мои **стрини**.

Сестра му, Калина, ми е **тетка**, а Јован, нејзиниот сопруг, е мој **тетин**. Нивните деца се мои **први братучеди**.

Мартин е **син** на чичко ми Никола, а Ева и Елена се **ќерки** на **чичко** ми Миле.

Тетка ми Калина има три **ќерки** – **близначки**: Верица, Неда и Љупка, кои најмногу ги сакам.

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

еднина дете ќерка син мајка татко снаа зет баба дедо

множина деца ќерки синови мајки татковци снаи зетовци баби дедовци

еднина тетка тетин вујко вујна чичко стрина батко дада

множина тетки тетиновци вујковци вујни чичковци стрини батковци дади

еднина братучед братучетка сопруг сопруга сват сваќа

множина братучеди братучетки сопрузи сопруги сватови сваќи

Вежби

1. Пополнете!

На пример:

Аце е **сопруг** на

Калина е на Јован.

Верица, Љупка и Неда се Калина и Јован.

Мартин е на Никола и Ева.

Мила е на Ана и Ведран.

Босилка и Борка се на Мила, Ана и Ведран.

Лиле е на Мила.

Наум и Симо се на Мила.

Вежби

2. Напиши по еден збор на секое празно место!

а) Јас сум нејзин татко. Таа е моја

б) Јас сум нејзин сопруг. Таа е моја

в) Јас сум негов татко. Тој е мој

г) Ние имаме три Еден син и две ќерки.

д) Ние имаме едно Тоа е женско.

Задача

Работа во парови. Направете краток дијалог со кој ќе го претставите своето семејство и ќе го/ја прашате другарот/другарката да го претстави своето семејство!

СЕМЕЕН ИЗЛЕТ

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

Денот беше сончев, беше предвиден за излет. Сонцето огреало веќе одамна. Јана беше среќна, денот ќе го помине во природа заедно со своите братучеди. Сите ќе бидат заедно и ќе уживаат во убавиот ден. Чичко Јован, братот на нејзиниот татко, веќе дошол во дворот. Знае тој да ги израдува децата, го светнал новиот автомобил и ги чекаше трпеливо.

– Побрзајте со подготвувањето! – се огласи.

Иван трчајќи го зема ранецот со храна и за миг сите се најдоа долу. Се изненадија кога ги видоа Весна и Ива, децата на тетка Роза, сестрата на мајка им.

– Па, ова ќе биде вистински семеен излет! – се израдува Иван.

Тргнаа. Сите знаеја дека дишењето чист воздух е корисно за здравјето, па често заминуваа на блиската планина. Возејќи се видоа многу возила и извидници кои ја чистеа околината. Убаво е кога ќе видиш дека луѓето ја чуваат природата и уживаат во неа.

Стигнаа, и децата со нетрпение први се упатија до шумскиот извор за да се разладат. Чичко Јован како да ги прочитал нивните мисли: донел постилка за седење, земал чадор ако заврне, но не ја заборавил ниту топката. Децата беа среќни. Играа, собираа шишарки и правеа некакви фигури, газеа на сувите паднати лисја и се забавуваа. Смењето одекнуваше во далечината, а времето брзо минуваше. Приквечер се вратија дома, расположени и радосни што поминаа заедно уште еден убав семеен ден.

Секогаш сме среќни кога сме со најблиските. Семејството е сигурност за секој од нас.

РАЗГОВАРАМЕ

За што се раскажува во текстот? Со кои ликови се сретнуваме во приказната? Колку семејства биле на излет? Што значи семеен излет? Колку деца броеле приказаните семејства? Какви роднини биле? Кои членови го сочинуваат потесното семејство на Јана? Кои членови од поширокото семејство на Јана биле на излет?

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Неличните глаголски форми

не се менуваат по лица.

Во македонскиот јазик се разликуваат следниве нелични глаголски форми:

1. Глаголска л-форма.
2. Глаголска именка.
3. Глаголска придавка.
4. Глаголски прилог.

1. Глаголска л-форма

(глаголи + -л, -ла, -ло, -ле): играл, играла, играло, играле.

Зборовите завршуваат на:

- Л** (машки род еднина): трчал, учел, читал, зборувал.
- ЛА** (женски род еднина): трчала, учела, читала, зборувала.
- ЛО** (среден род еднина): трчало, учело, читало, зборувало.
- ЛЕ** (за сите три рода во множина): трчале, учеле, читале, зборувале.

РЕЧНИК

помине, поминав, поминеш;
 ужива, уживам, уживаш
 чека, чекам, чекаш;
 разлади, разладам, разладиш;
 чисти, чистам, чистиш;
 дише, дишам, дишеш;
 гази, газам, газиш;
 упати, упатам, упатиш;
 зема, земав, земаш;
 заборава, заборавам, забораваш;
 излет, излети;
 ранец, ранци;
 шишарка/шишарки;
 фигура, фигури;
 извор, извори;
 расположен, расположена,
 расположени
 далечина

Семеен – кој не е сам, сврзан со семејството.

Пример: Денес ќе се собереме на семеен ручек.

Предвиден – нешто што се планира.

Излет – кратко патување во природа.

Огрее/изгрее (сонце, месечина) – се појавува, одамна.

Ужива – чувство на радост и задоволство.

Се огласи – се јави.

Ранец – голема торба.

Шишарка/шишарки – плод на зимно дрво.

Фигура/фигури – надворешен изглед на нешто.

Извор – место каде што извира нешто (вода, нафта, среќа).

Разлади – направи нешто да стане ладно.

Одекнува – се слуша силно.

Далечина – растојание меѓу две точки.

Гази – стапнува со нозе.

Расположени – пријатно чувство кое дава полет и убава енергија.

Вежба 1

Врати се на текстот „Семеен излет“ погоре и пронајди ги глаголските л-форми во зборовите! Препиши ги на линиите подолу!

Вежба 2

Од глаголите во текстот образувај глаголска л-форма!

Пример вака: Јана дошла среќна од училиште. Донела петка на тестот по Македонски јазик.

Јана **дојде** среќна од училиште. **Донесе** петка на тестот по Македонски јазик. Мама **скокна** од среќа и веднаш ја **гушна**. Јас **се исплашив**, бидејќи **не разбрав** за што станува збор. Ѓ **честитавме** со тато, а мама **отвори** кутија со чоколада. Сите **јадевме** и се **смеевме**.

Задача

Текстовите погоре завршуваат со една порака. Објасни ја!

СЕМЕЈСТВОТО Е СИГУРНОСТ ЗА СЕКОЈ ОД НАС, ТОА Е НАШАТА СИЛА

Споредуваме

Дали на твојот јазик постои ваква или слична изрека?

СЕМЕЈНО ДРВО – ПОСТЕР СО ЧЛЕНОВИ НА ПОТЕСНОТО И ПОШИРОКОТО СЕМЕЈСТВО

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

брат
сестра
мајка
татко
баба – дедо
дада
бато

тетка/тетин
чичко/стрина
вујко/вујна
братучеди
братучед
братучетка

РАЗГОВАРАМЕ

- Дали знаете што значат сите зборови?
- Дали оваа табела може да ја пополниме со уште имиња на членови на поширокото семејство?
- Колку знаете за своето семејство?
- Дали сите семејства се исти?
- Кои од избраните членови ги имаат вашите семејства?
- Креативно да ги претставите врските меѓу членовите во семејството и да стекнете сознанија за своите корени!

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Именки за изразување чувствен однос – деминутиви и аугментативи.

Деминутиви – зборови што означуваат нешто смалено или галовно. Најчести наставки за образување се: **-е, -че, -уле** и **-енце** (носе, столче, прстуле, раченце).

Пример: бате, даде, детуле, чиче, нине, маме, тате.

Аугментативи – зборови што означуваат нешто зголемено или означуваат подбив. Најчести наставки се: **-иште** и **-ина**.

Пример: бабиште, мажиште, жениште.

Вежба 1

Со помош на колаж-хартија направете дрво!

Исечете мали налепници (стикери) на кои ќе ги нацртате (напишете) членовите на семејството!

Залепете ги на дрвото и под секоја налепница (стикер) напишете го името!

Вежба 2

Презентирајте го пред соучениците!

Дома, ставете го во рамка и закачете го на сидот! 😊

ПРОСЛАВИ

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Свадба

Свадбата е еден од најубавите поводи за **славење**. Во Македонија може да присуствувате на разни видови веселби по овој повод, било христијански или муслимански. Од мали забави што се организираат дома, до големи и скапи свадбени веселби во ресторан. Тоа зависи од желбата на младите, во зависност од тоа како сакаат да изгледа ова **случување** и, секако, од материјалните можности на семејствата. Сакајќи да им помогнат на младенците, **плаќањето** најчесто е препуштено на родителите. Ако невестата и младоженецот се одлучат за голема свадба, тогаш, независно дали свадбата е христијанска или муслиманска, таа е проследена со многу свадбени обичаи, многу гости и сватови и со многу дарови. Во некои семејства свадбата трае и по неколку дена. Свечениот чин на **стапување** во брак се одвива пред матичар. Свадбената веселба продолжува во некој ресторан или на некое убаво место на отворено, украсено за овој чин. Таму, свадбената веселба најчесто започнува **со наздравување** за среќен заеднички живот на младенците.

РЕЧНИК

присуствува, присуствувам, присуствуваш;

проследува, проследувам, проследуваш;

наздравува, наздравувам, наздравуваш

свадба, свадби;

невеста, невести;

повод/поводи;

забава, забави;

Брак – заедница на маж и жена.

Свадба – прослава по повод склучување брак.

Обичај/обичаи – постапка која се повторува низ годините.

Гости – луѓе кои ве посетуваат со или без повод.

Сват/сватови – гости на свадба.

Дар/дарови – она што се дава некому.

Матичар – лице кое венчава.

Чин/чинови – дел од претстава.

Невеста – млада девојка кога стапува во брак.

Младоженец – маж кога стапува во брак (множина: **младоженци**). **Присуствува** – се наоѓа некаде.

РАЗГОВАРАМЕ

- За која прослава станува збор во текстот?
- Какви забави се прават по повод стапување во брак?
- Што се прави и на христијанските и на муслиманските свадби?
- Знаеш ли некоја свадбена здравица?

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се искажуваат некои благослови или добри желби за долга љубов и разбирање?

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Нелични глаголски форми

Глаголската именка се образува од глаголи кои се во несвршен вид. Глаголската именка означува име на дејство, а се однесува како именка, има род, множина и се членува.

Глаголски именки (некои несвршени глаголи + -ЊЕ, поретко -НИЕ/-ТИЕ).

На пример: трчање, учење, читање, зборување, слушање, пишување; решение, соопштение, издание.

На пример: носење, викање, плетење, читање, седење, пиење, јадење.

Јаде – јадење (еднина, среден род); јадења (множина).

Членувана форма во еднина: јадењето, јадењево, јадењено.

Членувана форма во множина: јадењата, јадењава, јадењана.

Од некои свршени глаголи се образуваат глаголски именки со наставките: **-ние, -тие.**

На пример: одделение, издание, решение, покритие.

Глаголските именки може да се заменат со лични глаголски форми.

На пример: Свадбата е еден од најубавите поводи за славење./ Свадбата е еден од најубавите поводи да славиме.

Вежба 1

Напиши три реченици и употреби некои од понудените **глаголски именки**: трчање, читање, слушање, пишување, носење, славење, играње!

На пример: Денес со **трчање** стигнав до училиштето.

1.
2.
3.

Задача

Размисли и направи постер на тема: Прослави во семејството!
(Истиот ќе биде закачен на јазичното катче во училиштето.)

ПРАЗНИЦИ

ИМЕНДЕН

ПРОСЛАВИ ВО СЕМЕЈСТВОТО 😊

ПРОСЛАВА

РОДЕНДЕН

СЛАВА_

ПРОСЛАВА

РОДЕНДЕН

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Честитка, желби, радост,
среќа, конфети, вино,
роденденски капи, торта,
свеќички, подароци,
гитара, музика, гости,
изненадувања, сок, пиво,
балони, убави желби,
послужува (гости), покана,
дува свеќички, години,
слави.

РАЗГОВАРАМЕ

- Дали си ги слушал истакнатите зборови? Каде и кога?
- Кои од зборовите ти се познати?
- Со што ќе ги поврзеш зборовите, на што те асоцираат?
- Кога си роден? Во кое годишно време?
- Дали го прославуваш роденденот?

РЕЧНИК

танцува, танцувам, танцуваш
послужува, послужувам,
послужуваш
поканува, поканувам, покануваш;
роденден, родендени;
честитка/честитки;
конфета/конфети;
капа/капи;
балон, балони;
покана/покани
готара, гитари;
изненадување.

Роденден – ден на кој некој е роден.

Честитка – картичка за честитање.

Конфети – разнобојни парчиња хартија со кои се посипуваат луѓето на забава.

Вино – алкохолен пијалак.

Роденденски капи – капи за главата.

Торта – голем колач во неколку слоја.

Подарок/подароци – нешто што се дава на друг.

Гитара – жичен музички инструмент.

Изненадување – неочекувана постапка.

Балон/-и – детска играчка што се дува.

Желба/-и – да сакаме нешто.

Послужува (гости) – почести со храна и пијалак.

Покана – повик за учество во нешто.

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Јана: Здраво, Лејла! Што правеше синоќа? Беше ли на роденден кај Билјана?

Лејла: Здраво! Бев, роденденот беше супер. Имаше убава музика и забава.

Јана: Дали имаше многу луѓе?

Лејла: Да, многумина од нив не ги знаев. И Горан беше таму, цело време стоеше до мене или играше со мене.

Јана: Што зборувавте?

Лејла: Не можевме да зборуваме премногу од гласната музика, само си испраќавме погледи. Си пишувавме на телефоните.

Јана: Оф, како не го видов тоа! Ти како беше облечена?

Лејла: Ги носев новите фармерки и новата бела блуза.

Јана: Каква беше тортата, имаше ли свеќички, раскажи ми!

Лејла: Сè беше добро организирано. Имаше многу храна и пиење. Собата беше украсена со балони во разни бои, тортата беше голема и цветна. Билјана наполни 15 години и толку свеќички имаше на тортата. Додека ѝ пеевме кога ги дуваше свеќичките, ја изненадивме со конфети. Билјана беше пресреќна.

Јана: Колку убаво! Жал ми е што не можев да дојдам. Сигурно добила убави подароци, ќе ни раскаже. И јас така би сакала да го прославам мојот роденден, иако е во лето, кога сме на распуст. Сепак, се надевам дека ќе бидете тука, сè ќе испланирам и ќе ве поканам. Лејла, се извинувам, морам да исклучам, ме вика мама. Ќе се видиме на училиште и ќе зборуваме.

Лејла: Ајде, довидување!

РАЗГОВАРАМЕ

1. Напиши ги зборовите на кои им го знаеш значењето!
2. Заеднички, со соучениците и со наставникот, објаснете ги и запишете ги!
3. **Одговори на прашањата поврзани со дијалогот!**
 - Каде беше Лејла?
 - Каква беше забавата?
 - Како (во што) беше облечена?
 - Каква беше музиката?
 - Кој беше на забавата?
 - Дали на забавата сите играа?
 - Кој кому му испраќаше пораки?
 - Колку години наполни Билјана?
 - Што имаше подготвено Билјана за роденденот?
 - Дали дуваше свеќички? Колку?
 - Какво изненадување ѝ приредија другарите?

Задача

Напиши за себе:

- Кога си роден/-а, во кое годишно време?
- На кој датум е твојот роденден?
- Колку години имаш?
- Дали се сеќаваш каде и како го прослави твојот последен роденден?
- Колку гости имаше?
- Што ги послужи гостите на твојот последен роденден?
- Дали дуваше свеќички?
- Какви подароци доби?

**НАПРАВИ ПЛАН
КАКО САКАШ
ДА ГО ПРОСЛАВИШ
ТВОЈОТ ИДЕН
РОДЕНДЕН!**

ПРАЗНИЦИ

РАЗГОВАРАМЕ

Што е тоа празник? Каков е тој ден? По што се разликува празникот од другите денови? Какво е расположението за време на празниците? Дали е празник кога е работен ден?

ЗАВРШИ ЈА РЕЧЕНИЦАТА:

„КОГА ЌЕ КАЖАМ ПРАЗНИК МИСЛАМ НА...”

ИМЕНУВАЈ ГИ ВАШИТЕ **СЕМЕЈНИ** ПРОСЛАВИ И ПРАЗНИЦИ!

КОЈ КАКО СЕ ПРОСЛАВУВА

ИМЕНУВАЈ ГИ ПРАЗНИЦИТЕ КОИ СЕ ПРОСЛАВУВААТ ВО **СЕМЕЈСТВАТА ОД ДРУГИТЕ ЕТНИЧКИ ЗАЕДНИЦИ** КАЈ НАС!

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се вели: празниците се слават со пријатели и роднини?

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Празници и поводи

Седејќи и пиејќи го мојот омилен чај, размислував за празниците коишто се ближат. Додека размислував, мајка ми ми довикна: „Деспина, те молам, дојди да ми помогнеш!“

Помагајќи ѝ мојот ум одлета во родното место на мајка ми. Таа е родена во Охрид, покрај убавото Охридско Езеро. Се растреперив. Кога би била сега во цветниот двор на баба и дедо, играјќи си со братучедите, ќе уживав во чистиот воздух од блиските планини. За жал, оваа година не би можеле да ги посетиме баба и дедо за Велигден. А колку е убаво славењето на празниците таму! Има голем метеж, но сите сме весели и среќни. Таму се среќаваме со вујко ми и со сестрите на мајка ми и нивните семејства.

Се сеќавам дека жените во семејството стануваа в зори во четвртокот пред празникот и традиционално бојадисуваа црвени јајца. Потоа, ги чувавме до полноќ во сабота, па одевме во црква пеејќи радосни песни и кршејќи се со јајцата меѓу себе, го славевме Христовото воскреснување. Секоја пролет со нетрпение го чекам Велигден, а секоја зима, Бадник и Божиќ. Убави се празниците.

Последната зима за Божиќ бевме кај баба и дедо во Охрид. Целото семејство беше собрано на едно место. Палејќи Бадников оган и месејќи пита, го прославивме еден од најубавите христијански празници, Божиќ. Лепчето со паричка беше направено од баба ми, а паричката се падна кај мене. Би сакала и оваа година сите празници да ги славиме кај баба и дедо.

РЕЧНИК

бојадисува, бојадисувам, бојадисуваш;

крши, кршам, кршиш;

пали, палам, палиш;

радост, тага, жал

ум, умови;

роден, родна, родно, родни;

цветен, цветна, цветно, цветни;

леб, леба, лебови

Радост – чувство на среќа.

Жал – чувство на тага

Омилен – што е сакан.

Ум – способност на човекот да мисли.

Родно место – каде што некој е роден.

Цветен двор – градина со цвеќиња.

Шарени цветови – цветови во многу бои.

Полноќ – средината на ноќта.

Краси – украсува/дотерува, разубавува.

Бојадисува – премачкува со боја. Се ближи – доаѓа.

Леб (лебови) – основен прехранбен производ. Лепче (деминутив) – лепче со паричка (за празник, слава, и сл.).

Славено – празнувано. Слава/слави.

Крши – нешто ситни со употреба на сила. Но, крши снага – го извива телото при одење; крши правила – не се придржува на договор. За таа работа, тој многу се кршеше (се двоуми).

Пали – кога нешто гори. Но, пали нешто – уништува со оган; пиперките палат – многу лутат; сонцето пали – многу е топло; тој пали, тој гаси – многу е главен; ме пали во грлото – пече.

ХРИСТИЈАНСКИ ПРАЗНИЦИ:

Велигден – Христово воскресение (воскреснување),

Бадников оган, Бадник – ден пред Божиќ (Христово раѓање).

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Глаголски прилог се образува од несвршени глаголи и наставката: **-јќи**.

Глагол + -јќи = глаголски прилог.

Чита + -јќи = читајќи, учи + -јќи = учејќи, оди + -јќи = одејќи.

Кај глаголите од а-група, наставката се додава зад основниот вокал а: чита – читајќи, игра – играјќи, вика – викајќи.

Кај глаголите од и-група и е-група, наставката се додава на основниот вокал е: носи – носејќи, коси – косејќи, оди – одејќи; плете – плетејќи, мие – миејќи, пее – пеејќи.

Со глаголскиот прилог се искажува дејство што се врши паралелно со некое друго дејство во реченицата.

На пример: Одејќи накај училиште го сретнав Митре.

(Значењето на одејќи е дека во исто време додека одев накај училиште го сретнав Митре.)

Дејствата искажани со глаголскиот прилог и личната глаголска форма секогаш имаат еден ист вршител.

Во примерот, дејствата: одејќи ги и сретнав, се извршени од подметот јас.

На пример: Одејќи накај училиште Јана го сретна Митре.

Во овој пример, дејствата: одејќи и сретна се извршени од подметот Јана.

Вежба 1

Образувај глаголски прилози од глаголите: зборува, седи, гледа, учи!

На пример: зборувајќи.

.....

.....

1. Поврзи ги дејствата во речениците образувајќи глаголски прилог!

(Пример:

Мачето мјаукаше и гребеше по сидот.

Мачето мјаукаше гребејќи по сидот.

а) Таа се смееше додека свиреше.

.....

б) Врнеше дожд кој ги поплави улиците.

.....

в) Додека влегуваше, тој ги забележа гостите.

.....

Задача

Работете во парови со другарчето до тебе! **Напишете дијалог** за тоа како учествувате во одбележувањето на празниците во вашето семејство!

На пример:

- Дали ја украсувате елката за Нова година?
- Дали за роденден помагате околу украсувањето на тортата, поставувањето на масата или организирањето на забавата?
- Дали пречекувате гости за слава или за именден?
- Дали бојадисувате и украсувате јајца за Велигден?
- Дали правите колачи или баклава за Бајрам?

ЧИТАМЕ И СЕ ПРОВЕРУВАМЕ

Задача

Секој нека избере еден од текстовите, текстот да се прочита и потоа да се одговорот прашањата и вежбите. По завршувањето, секој се проверува со соученикот со кој седи.

Задоцнета порака

Под клупата каде што седи Весна, која еднаш многу го сакаше Огнен, а тој гледаше во други девојчиња, дури најпосле остави ваква вест:

„Давам изјава, трајна и чесна, дека меѓу сите девојчиња најмногу ја сакам Весна!“

Но, под клупата своја и тој најде одговор брз:

„Многу ми е жал, полето сега со трактор се ора, а ти доцниш ко престарен плуг! Не мисли веќе на мене – СЕГА САКАМ ДРУГ!“

Горјан Петревски

РАЗГОВАРАМЕ

- 1 Под чија клупа има писмо?
- 2 Кој напишал писмо?
- 3 Што се вели во писмото?
- 4 Како вратила Весна?

РЕЧНИК

Напиши ги сите зборови кои ги среќаваш првпат. Најди го нивното значење или напиши што мислиш дека значат.

Вежба 1

Прераскажи го овој краток текст со свои зборови.

Светулка на писмото

Постојано очекувам оној Дејан да ми напише дека мене ме сака. Кога би знаела дека е така, ќе му допуштам на прошетките низ паркот да ме држи за рака.

Сакам дури и светулка да станам и навечер крај прозорец да му летам. И додека ми пишува дека ме сака – НАД ПИСМОТО ЌЕ МУ СВЕТАМ!

Горјан Петревски

РЕЧНИК

Напиши ги сите зборови кои ги среќаваш првпат.

Најди го нивното значење или напиши што мислиш дека значат.

Вежба 1

Прераскажи го овој краток текст со свои зборови.

НОВА ГОДИНА

ЧИТАМЕ/ПИШУВАМЕ/ПРОДОЛЖУВАМЕ...

Вежба 1

Подолу има текст кој се однесува на новогодишните желби. Прочитај го и потоа продолжи го текстот пишувајќи ги своите желби!

Новогодишни желби

Зимска ноќ е. Надвор снежи. Студено е. Снегулките играат танц во воздухот. Ги гледам од прозорецот. Навистина се убави. Остануваат уште неколку дена до новата година. Кога бев мала му пишував на Дедо Мраз да ми донесе подарок. Сега сум преголема за тајни писма до Дедо Мраз. Но, не сум преголема за да посакам желби за новата година. Имам неколку желби...

Пример: Ти посакувам петки и успеси во спортот што го тренираш!

Најголемата желба од текстот напиши ја на линиите подолу или на посебно ливче! Ако сите во одделението направите такви ливчиња со свои желби, ќе имате доволно за да направите посебна **ЈАЗИЧНА НОВОГОДИШНА ЕЛКА.**

ПОДАРОЦИТЕ НОСАТ РАДОСТ

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

А: Ова е подарок за тебе, за среќен почеток на училиште.

Б: Благодарам! О, цеде со забавна музика! Прекрасно!

А: Среќна Нова година! Повели, мал подарок!

Б: Бележник! Многу ти фала!

А: Среќно матурирање! Повели!

Б: Прекрасно е ланчето! Ти благодарам многу!

А: Среќен роденден! Повели!

Б: Благодарам! Што е тоа? Леле, прекрасен подарок!
Сакав да си купам ваков паричник!

А: Ти честитам за успехот! Повели, нов дрес за мотивација!

Б: Колку убав подарок! Ти благодарам!

РАЗГОВАРАМЕ

- Кои се поводите за подарување во дијалозите?
- Какви подароци се подарени?
- За кого се наменети?
- Дали вие сакате подароци?
- Дали подарувате, кога и на кого?
- Како се чувствувате кога добивате подароци, а како кога подарувате?
- Што претставува за вас подарувањето, а што примањето подароци по различни поводи?
- За кои празници или поводи најчесто се даваат подароци?
- Сте се почувствувале ли некогаш непријатно кога сте дале или сте примиле подарок?
- Што најчесто подарувате и какви подароци сакате да добивате?
- Кои зборови ги користите кога подарувате, а кои кога ќе добиете подарок?

Учтиви зборови за секојдневна комуникација:

Повели!/Повелете!	Благодарам!	Фала!	Извини!/Извинете!
Се извинувам!	Во ред е!	Прости!/ Простете!	
Ти посакувам среќа!	Те молам!/Ве молам!	Молам!	Добро утро!
Добар ден!	Добра вечер!	Добровечер!	
Имајте убав ден!	Со почит.	Со внимание.	

Споредуваме

Кажи ги усно учтивите зборови на твојот мајчин јазик!

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

ЈАНА: Многу сакам родендени, празници, гости и подароци.

АРБЕН: И јас, најмногу се радувам на подароците.

ДАВИД: Да, тие предизвикуваат радост и кога се **купени**, но и кога рачно се **направени**.

ПАЛЕ: Важно е од срце да се **подарени**: подароци, прегратки и многу убави желби.

ДАВИД: Така е! Добро што потсетивте, утре му е роденден на Никола. Сите сме поканети, јас сум поканет, Инес, Давид е поканет, а уште не сме купиле подарок. Што да му подариме?

ИНЕС: Јас имам предлог. Во книжарницата видов интересна книга со убава корица.

ДАВИД: Се согласувам, но дали ќе му се допадне подарокот?

ЈАНА: Сигурно! Тој често и самиот си купува книги. А колку пари чини?

ИНЕС: Мислам, 580 денари. Во мене имав само 300 денари и поради тоа не ја купив.

ДАВИД: Еве и јас имам нешто, 150 денари. Земи ги Инес!

ЈАНА: И јас ќе го дадам остатокот за подарокот, имам точно 130 денари.

ПАЛЕ: Собравме, супееер! Ајде да одиме во книжарницата! Имаме пари да ја купиме книгата! Роденденот може да почне!

РАЗГОВАРАМЕ

- Кој учествува во дијалогот?
- За што разговараат децата?
- Кој е поканет на роденденот на Никола?
- Кој е проблемот што се појавил?
- Како е решен?
- Што ќе му подарат другарите на Никола за роденден?
- Зошто децата се најрадосни на крајот од текстот?
- Која поука ќе ја извлечеш од дијалогот?

Примери и објаснувања

Дар/подарок – нешто што го даваме некому со или без повод.

Покана – повик за учество во нешто.

Поканет – оној кој е повикан негде (усно или писмено, со покана).

Прегратка – прегрнување, гушкање.

Предлог – мислење за да се направи нешто.

Потсети – му се каже некому нешто да не заборави.

Книжарница – продавница за книги.

Чини – има одредена вредност (колку пари е).

Остаток – тоа што останува од нешто.

Денар/денари – парична единица.

РЕЧНИК

Потсети, потсетам, потсетиш;

чини, чинам, чиниш;

дар, дарови/подарок, подароци;

покана, покани – повик за учество во нешто;

поканет, поканета, покането, поканети;

прегратка, прегратки;

предлог – мислење;

книжарница, книжарници; денар, денари.

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Глаголска придавка

преодна форма меѓу глагол и придавка, нелична глаголска форма која не се менува по лица (како глаголот).

Разликува род, број и член.

На пример:

Таа беше одбрана за трката. – Орхан беше ценет работник.

Се образува со глагол + наставките:

за еднина:

за множина во сите три рода:

-**Н** (м. р.) -**НА** (ж. р.) -**НО** (ср. р.)

-**НИ**

-**Т** (м. р.), -**ТА** (ж. р.) -**ТО** (ср. р.)

-**ТИ**

На пример:

еднина	множина
купен, слушан, прочитан (м. р.)	купени (м., ж., ср.р.)
купена, слушана, прочитана (ж. р.)	слушани (м., ж., ср.р.)
купено, слушано, прочитано (ср. р.)	прочитан
еднина	множина
слушнат, паднат (м. р.)	слушнати (м., ж., ср.р.)
слушната, падната (ж. р.)	паднати (м., ж., ср.р.)
слушнато, паднато (ср. р.)	

На пример:

Подароците може да се купени или направени.

Направените подароци носат поголема радост.

Саканата баба дошла на гости.

Паднатите лисја шушкаа под нашите нозе.

Споредуваме

Прочитај на твојот мајчин јазик:
Подароците се радост за секого!

Вежба

1. На празните линии напиши една од понудените **глаголски придавки**:

сретнато, купено, падната, замолен, среќната!

1. Да не си _____ од Марс?
 2. Имам _____ таква тетратка.
 3. Немам _____ таков другар како него.
 4. _____ наставничка нè почести за успехот.
 5. Не сум _____ за такво нешто.
2. Прочитајте го дијалогот, разговарајте и одговорете на прашањето!

Дијалог

НИКОЛА: За роденден добив книга од другарите од училиште. Од мајка ми и татко ми добив рачен часовник, а од брат ми добив цеде.

ОРХАН: За мојот роденден од родителите добив фудбалска топка и украсно пенкало. Од баба и дедо добив џемпер.

МАЈА: Јас за мојот роденден добив повеќе подароци. Од баба и дедо добив убава училишна чанта во зелена и црна боја, а од родителите добив компјутер.

Одговори!

Какви подароци добиле за роденден учесниците во дијалогот?

ПОДАРУВАМЕ, ЧЕСТИТАМЕ ЧИТАМЕ/СОГЛЕДУВАМЕ

Најголем мал подарок

Пред секој празник, редовно, Деспина ги изненадуваше своите најблиски со **најголем мал подарок**. Се ближи Нова година и повторно со денови шушкаат украсни хартии, се врзуваат разнобојни панделки, се носат скришно во собата, заедно со една голема обична картонска кутија... Поканети се најблиските, бабите, дедовците и некој од братучедите. Се прават последните подготовки.

– Те молам, мила, да не трошиш од џепарлакот за на училиште, немој случајно да купуваш подароци! – мајка ѝ често предупредуваше.

– Не грижи се, мамо. Секако дека нема! – уверуваше Деспина, но сепак, нешто подготвуваше.

Новата година дојде. Кога сите си честитаа, на вратата од собата застана Деспина. Во рацете ја држеше картонската кутија, но сега завиткана во украсна хартија. Ја стави на подот и ја отвори. Во неа имаше повеќе мали подароци завиткани во разнобојни хартии: за мама, за тато, за Мартин, нејзиниот помал брат, за бабите и за дедовците. Но, таа подготвила подароци и за нејзините најдобри другари од училиште. Сакаше и нив да ги израдува.

– Честитки! Колку многу! – се израдува Мартин. Тој сè уште не одеше на училиште, но се радуваше на цртежите на честитките. Секој љубопитно си ја бараше својата, фалејќи се дека неговата е најубава. Деспина задоволно се смееше, среќна што нејзиниот мал подарок предизвика најголема радост. Задоволна, го фати за рака својот брат трчајќи во преграатките на нивната мајка. Сите беа среќни.

РАЗГОВАРАМЕ

- Што се случува во домот на Деспина?
- Кој празник го прославува семејството?
- Кои гости се поканети?
- Какво изненадување подготвува Деспина?
- Дали некој знае за тоа?
- Дали ѝ успеа изненадувањето?
- Кој е најрадосен?
- Што подготвила таа?
- Дали купениот подарок носи поголем радост од тој кој сами ќе го направиме?

ТЕМА ЗА ДИСКУСИЈА

„Убавината на подарокот не е во неговата материјална вредност. И најмалиот подарок кога е од срце е повреден од сите други. Тогаш велиме дека тој е најголем подарок.“

Дали се согласуваш со ова размислување?

Споредуваме

Кажете на твојот мајчин јазик:
Најголемиот подарок на светот е љубовта и разбирањето меѓу луѓето!

РЕЧНИК

Изненадува, изненадувам, изненадуваш;
шушка, шушкам, шушкаш;
врзува, врзувам, врзуваш;
предупредува, предупредувам, предупредуваш;
уверува, уверувам, уверуваш;
умее, умеам, умееш;
украсен, украсна, украсно, украсни;
хартија, хартии;
разнобоен, разнобојна, разнобојно, разнобојни;
панделка, панделки;
цртеж, цртежи;
честитка, честитки;
љубопитен, љубопитна, љубопитно, љубопитни.

ЧИТАМЕ/ СЛУШАМЕ

А: Здраво, како си?

Б: Здраво! Благодарам, добро сум!

А: Драго ми е!

Б: Дојди да те честам, победивме на натпреварот!

А: Честитки!

Б: Ти благодарам!

А: Здраво!

Б: Честит празник!

А: Благодарам многу!

Б: Повели едно колаче! Те честам!

А: Благодарам! Каде ќе славите?

Б: Дома, повелете!

А: Благодарам на поканата.

Честитање

Убавите моменти се дел од животот и ги споделуваме со најблиските. Во знак на внимание, за различни поводи си разменуваме подароци, се покануваме на гости, си посакуваме убави желби и славиме заедно. Македонија е мала земја, но богата е со луѓе од различни етникуми (националности). Празнуваме различни национални празници, празници на заедницата, верски празници, лични празници. Кога некој празнува, честитање и посакуваме убави желби. Честитките ги пишуваме за празници и за сè што некому му е важно: роденден, именден, раѓање на дете, завршување на училиште, годишнина и слично.

Честитката (усна или напишана) треба да биде кратка и разбирлива. Најважно е да биде искрена. Треба да содржи име на кого ја испраќаме, порака (повод и што честитање) и поздрав и потпис од испраќачот.

- Честитките може да ги напишеме на купени картички, може сами да си ги изработиме или да ги напишеме електронски и да ги испратиме како порака.

Честитање со зборовите:

Честит Велигден!

Честит Ден на Бошњаците, Власите, Албанците, Турците, Ромите!

Честит именден!

Среќна слава!

За многу години Бајрам!

Среќен роденден!

Честито дипломирање!

Среќна годишница!

Бидете среќни и вечни!

Честитки!

Среќни Божиќни празници!

Честит Рамазан Бајрам!

Празнувајте во мир, здравје, радост и љубов!

Кога честитање, велиме:

Честитки! Со среќа! Честит Рамазан Бајрам! Честит

Споредуваме

Кажи како ги честитате празниците на вашиот мајчин јазик!

ЗАДАЧА

Направи и напиши честитка за некој твој близок!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

РАЗГОВАРАМЕ

- За што служат честитките?
- Дали вие пишувате честитки?
- На кого и кога ги упатувате?

ПОКАНИ И ГОСТИ

ЧИТАМЕ

Кога ќе започне новата учебна година, почнуваат и новите роденденски забави, училишни активности и свечености. И девојчињата и момчињата ги покануваат своите другари од одделение на роденденска забава, дома, во некоја игротека или кафуле. За сè да биде најдобро, мора претходно забавата добро да се организира.

РАЗГОВАРАМЕ

Организација

Број на гости.

Покана за гостите.

Место на случување.

Храна и пијалаци.

Добра.

Заблагодарување за присуството и за подароците.

Забавата може да почне!

Правила за убаво однесување = бонтон (за забава)

Обезбеди скромен подарок за славеникот!

Не е пристојно да доцниш, посебно кога некој те чека.

Ако не можеш да стигнеш, извести ги другите!

Согледај ја грешката! Ако си згрешил, извини се!

Однесувај се пристојно на забавата!

Почитувај го времето!

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Покани

По повод Денот на училиштето,

ООУ „Гоце Делчев“ – Штип организира продажна изложба на различни изработки од учениците и свечена програма.

Настанот ќе се одвива во холот на училиштето.
Поканети сте сите.

Повелете на свеченоста.

Ве очекуваме!

4.5.2024 год.

ООУ „Гоце Делчев“ – Штип

Драги мои,

Јас и моето семејство ве каниме да го прославиме Божиќ кај нас дома. Дојдете еден ден порано за да бидеме заедно за Бадник. Можете да останете колку што сакате. Бидете наши гости и направете ни ги празничните денови уште повесели.

Од срце, вашата другарка Лена.

Гости

Во домот на Лена беше празнично и весело. Секој Божиќ таа слави роденден. Беше возбудена и со нетрпение ги очекуваше нејзините најдобри другарки Мелиса и Сена, кои овој Бадник ќе ѝ бидат гости и заедно ќе го прослават нејзиниот роденден. Така се договорија кога таа им беше гостинка за Бајрам. На Мелиса и Сена им беше многу интересно. Заедно беа на коледарскиот оган, а утредента рано заминаа на коледе кај другарките од училиште. Сите мајки подготвиле колациња, ситни парички, костени, ореви, бонбони. Мелиса и Сена, со Лена, ја пееја песната и ја чувствуваа празничната магија.

Вечерта на Бадник на масата имаше сè: посна храна, разни видови суво овошје и дабово гранче за среќа. Сè беше во духот на традицијата и обичаите. На гостите им беше интересно и кога татко ѝ на Лена го делеше лепчето со паричка. Сена се израдува кога паричката се падна кај неа. Сите ѝ честитаа.

Точно на полноќ на вратата се појави цело одделение. Лена се изненади и беше пресреќна. Утредента дојдоа двете баби, дедовците на Лена и чичко ѝ Бојан со семејството. Куќата беше полна со гости. Сите го славеа роденденот на Лена, пееја многу македонски песни, се отвораа подароци.

РАЗГОВАРАМЕ

- Какво е расположението во домот на Лена?
- Што слави Лена секој Божиќ?
- Кои се Мелиса и Сена?
- Што ѝ се тие на Лена?
- Што прават заедно трите другарки: Лена, Мелиса и Сена?
- Што има на посната трпеза?

Покана е краток информативан текст со кој се повикува некој на важен настан.

Во поканата се пишува:

- почеток (вовед);
- содржина (информации за тоа кој, каде, што и зошто го поканувате);
- потпис (од тој што поканува).

Поканите секогаш треба да бидат кратки и правописно и граматички точно напишани.

РЕЧНИК

Слави, славам;
дели, делам, делиш;
изложба, изложби.

Споредуваме

Како се вели на твојот мајчин јазик: Празникот е најубав со друштво, со пријателите и со роднините?

РАЗГОВАРАМЕ

- Кој е твој омилен празник?
- Како го празнувате во семејството?
- Кои обичаи се практикуваат?
- Каква храна се подготвува?
- Дали одите на гости или ви доаѓаат гости?
- Дали носите или добивате подароци?
- Како се чувствувате?
- Дали си бил на празник кај другарчето?
- Опиши како си се чувствувал!

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

ДЕМИНУТИВИ – зборови што означуваат нешто смалено, галовно.

Најчести наставки за образување се:

-Е, -ЧЕ, -УЛЕ и -ЕНЦЕ, но има и други.

На пример:

нос – носе,
стол – столче,
прст – прстуле,
рака – раченце,
нога – ноже – ноженце,
маж – маже,
дете – детенце,
бонбон – бонбонче,
пара – париче – паричка,
син – синче,
Маре – Мариче.

Вежба 1

Во текстот „Гости“ има употребено зборови во деминутивна форма (искажуваат нешто смалено, галовно).

Пронајди ги и напиши ги!

Внимавај, зборовите може да се членувани!

На пример: рака – раче – рачето.

Вежба 2

Напиши текст за **покана!**

Поканата нека биде до твојот најдобар другар или до твојата најдобра другарка со која го/ја покануваш заедно да го прославите празникот кој најмногу ти се допаѓа.

ЗАДАЧА

Размисли за тоа кои празници се прославуваат во Македонија, кои празници се прославуваат во твоето семејство, а кои се прославуваат во другите етнички заедници кај нас!

Кој е твој омилен празник? Како би го претставил?

Наредниот час носи прибор и материјали за работа! Ќе ги претставите празниците кои се празнуваат во нашата земја.

СЕ ДРУЖИМЕ, СЕ ПОЧИТУВАМЕ И ЗАЕДНО ПРАЗНУВАМЕ

РАЗГОВАРАМЕ

Дали ги знаете поважните
верски и државни празници
кои се празнуваат во РС
Македонија?

Проверете преку квизот!

КВИЗ

Низ квизот, провери го твоето познавање на празниците!
Еден одговор од понудените е точен.

**1. Кога се прославува Денот на
независноста на Македонија?**

- а) 11 октомври
- б) 8 септември
- в) 31 декември

**2. Кога се прославува Денот на
народното востание на Македонија?**

- а) 11 октомври
- б) 8 септември
- в) 31 декември

3. Црвени јајца се бојадисуваат за:

- а) Рамазан Бајрам
- б) Божиќ
- в) Велигден

4. На кој датум се слави Курбан Бајрам?

- а) 2 мај
- б) Датумот се менува секоја година
- в) 2 август

5. Кога се прославува Божиќ?

- а) 7 јануари
- б) 9 јануари
- в) 10 јануари

6. Кој православен празник се прославува на 19 јануари кога се фрла крстот?

- а) Водици
- б) Голема Богородица
- в) Бадник

7. Што се прославува секоја година на 24 мај?

- а) Св. Кирил и Методиј
- б) Денот на сесловенските просветители
- в) Двата претходни одговора се однесуваат на истиот празник

8. Кога го славиме Денот на трудот?

- а) 1 мај
- б) 2 август
- в) 8 март

9. На 2 август се слави Денот на Св. Илија и:

- а) основањето на Македонската револуционерна организација
- б) почетокот на народноослободителната борба во РСМ
- в) почетокот на Илинденското востание и Првото заседание на АСНОМ

10. Кога се прославува Денот на жената?

- а) 8 Декември
- б) 8 Март
- в) 8 Септември

11. Кој празник уште се вика Хаџиски Бајрам?

- а) Рамазан Бајрам
- б) Бадник
- в) Курбан Бајрам

12. Пред кој празник се палат коледарски огнови и се оди на Коледе?

- а) Велигден
- б) Божиќ
- в) Водици

13. За кој празник се оди во Мека?

- а) Рамазан Бајрам
- б) Курбан Бајрам
- в) Велигден

РАЗГОВАРАМЕ

- Кои празници се традиционални, а кои се од поново време?
- Дали за сите празници се прогласува неработен ден?
- Кои празници ви се омилени и зошто?
- Дали би сменил нешто во начинот на празнување на некои празници?
- Зошто би сменил или не би сменил?

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се вели: Сите празници имаат своја убавина и носат радост, среќа, задоволство?

ТЕМА 3

ГРАД/СЕЛО –
ЗЕМЈОДЕЛСКИ
РАБОТИ, ПОЛЕ,
ШУМА, ПРИРОДА

ЖИВОТОТ ВО ГРАД И ВО СЕЛО

РАЗГОВАРАМЕ

Погледне фотографиите од град и од село?
 Која фотографија ти се допаѓа повеќе и зошто?
 Со кои зборови од понудените ќе ги опишеш?

згради	планини	дрва	шума
куќи	село	животни	поле
паркови	градини	цвеќиња	
широки улици	тесни улички	ливади	згради

Со што може да се пофали еден град?

Градот има пазари за
пазареење,
за средби на луѓе од
град и од село
за купи-продај –
зеленчук и овошје зрело.

Градот има фабрики големи,
во центар не ги збира,
затоа што се бучни,
жителите се нервираат,
па таквите нешта
на периферија ги
концентрираат.

А град без пошта,
за писма и пакети,
па што ако интернетот
е во мода,
град без пошта е како
риба без вода.

За да можат чичковци и тетки
да си купат сè...,
дури и таблет или лаптоп,
градот има супермаркети
кои работат нон-стоп.

Градовите и со удолници
и со угорници
си имаат
и модерни болници.

А улиците – врвулиците
се одржуваат чисти
за да има реки од туристи.

Со неколку збора,
градот е убава работа,
особено за шетање
во недела или сабота.

А да те прашам нешто, граду?
Толку ли си важен и славен,
та до небо да се крева
таа твоја бучава и врева?

Ванчо Полазаревски

РАЗГОВАРАМЕ

- Што има во градот?
- Каде живеат луѓето?
- Што ти се допаѓа најмногу во градот?
- Што не ти се допаѓа во градот?
- Каде се наоѓаат станите?
- Колку ката има зградата?
- Дали има булевар?
- Спореди со твоето место на живеење!

Дом е куќата или станот во кој живеат луѓето.

- Што има во село, а нема во градот?
- Што ти се допаѓа во село, а што не ти се допаѓа?
- Каде живееш ти?
- Дали би сакал да живееш на друго место? Зошто?

РЕЧНИК

Концентрира, концентрирам, концентрираш;
 средба, средби;
 фабрика, фабрики;
 жител, жители;
 супермаркет, супермаркети;
 пошта, пошти;
 пакет, пакети;
 таблет, таблети;
 лаптоп, лаптопи;
 амбуланта, амбуланти;

ЛЕКСИКА

АНТОНИМИ – спротивно значење

Пример:

село – град; овошје – зеленчук; удолница – угорница.

СИНОНИМИ – исто значење

Пример:

бучава – врева.

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Според звучноста, согласките во македонскиот јазик се делат на звучни и беззвучни.

ЗВУЧНИ СОГЛАСКИ

Б	В	Г	Д	Ѓ	Ж	З	С	Џ	/
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

БЕЗВУЧНИ СОГЛАСКИ

П	Ф	К	Т	Ќ	Ш	С	Џ	Ч	Х
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Секоја звучна согласка има свој беззвучен парник, само гласот Х нема свој звучен парник.

1

Работете во парови! Прочитајте ги точно зборовите! Потоа, препознајте ги согласките по звучност во зборовите и кажете ги на другарчето до тебе!

УВО	УРОК	УВОД	УВИД		УРЕД	УБОД	
ХАРМОНИКА		ХАРМОНИУМ		ХОР	ХОКЕЈ	ХОДНИК	ХЛОР
ЦЕПАЧ	ЦЕПКА	ЦЕЛ	ЦРПКА		ЦРВЕН		ЦРЕП
ФОРЕ	ФОКА	ФАЗА	ФАКЕЛ		ФРАЗА		

2

Пронајди ги следниве зборови: согласка, глас, буква, збор, звучни

Р	Ж	С	О	Г	Л	А	С	К	А
А	Ѓ	П	А	З	В	У	Ч	Н	И
К	М	Н	О	Л	Е	К	З	Ц	Б
У	Р	Љ	Р	О	Б	З	Ј	Х	Г
Б	У	К	В	А	И	М	Љ	Њ	Л
З	Љ	Ј	Н	В	Џ	Т	Р	У	А
А	К	С	А	Л	Г	О	М	А	С

СЕКОЕ МЕСТО СВОЈА УБАВИНА ИМА

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Ердал е мојот најдобар другар. Се досели од село во мојата зграда пред една година. Денес, на училиште со воодушевување раскажуваше за животот во село:

- Сакам кога одам да ја посетувам баба ми в село. Каков чист воздух и мирис има таму! Дури и сонцето поинаку грее. Секоја зима се радувам кога ќе завее првото **снекче**. Природата ги менува своите бои секој ден. Таквата разновидност на нијанси и во пролет и во лето нема никаде: зелена, црвена, жолта, сина и други бои не може да се најдат во ниту едно **гратче**. Цветовите цветаат на полињата, се заменуваат еден со друг и создаваат прекрасна слика. Како некој уметник да го насликал тоа на платно: бели маргаритки, сини свона, розова детелина. Дрвјата го покриваат со топлина, а **врапчињата** црцорат најубава песна. Убаво е да се **затскриеш** во сенката на брезата. Низ нејзините лисја дува лесен ветер. Имаш чувство дека тие, како рој пчели, раскажуваат некаква приказна. Но, не можете да седите долго време, можете да заспиете дишејќи свеж чист воздух. Сè **отскокнува** и е различно од градот. Едноставно, животот во село е најубав и го плени секој.

РАЗГОВАРАМЕ

- Каде живее Ердал?
- Како го опишува селото?
- Што најмногу му се допаѓа во село?
- Дали ти живееш во голем град или во помало место?
- Што ти се допаѓа, а што ти пречи во местото на живеење?
- Дали сакаш да живееш во друго место? Каде?
- Ќе го напуштиш ли местото на живеење ако не мораш?
- Што ти е најомилено во местото во кое живееш?
- Дали знаеш кој се грижи за градот и за селото?

Примери и објаснувања

Поинаку – на друг начин.

Завее – покрие со снег.

Уметник – тој што е добар во нешто.

Заменува – дава едно, зема друго.

Затскрие – се крие малку.

Рој – множество инсекти.

Отскокнува – се оддалечи со скок.

Плени – присвои, го зема за свое.

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Едначење на согласките по звучност

Кога во зборот ќе се најдат две согласки една до друга, различни по звучност, тие се изедначуваат – или двете стануваат звучни или двете беззвучни (за полесен изговор). Тоа зависи од звучноста на втората согласка. Односно, едначењето се врши според втората согласка.

Звучна + беззвучна = две беззвучни

б + беззвучна согласка = п (враб + че = вра**п**че) **беззвучна + беззвучна**;

г + беззвучна = к (снег + че = сне**к**че);

д + беззвучна = т (град + че = гра**т**че) итн.

На пример:

близ + ка = бли**с**ка, од + скокне = **от**скокне, сват + ба = сва**д**ба.

Беззвучна + звучна = две звучни

с + звучна = з (гос + ба = гозба, с + града = зграда) **звучна + звучна**;

т + звучна = д (сват + ба = свадба) итн.

На пример:

Бев со родителите на сва**д**ба.

Кај некои зборови постои отстапување од правилото (не се едначат согласките во зборовите): овца, вторник, мравка, бевте, читавте, Славка, бегство, другпат, предци, надежта, петгодишен, Фејсбук, постдипломски, питбул, гангстер, Вашингтон и др.

Едначењето се бележи и кога зборовите се прават **со префикс** кој завршува со звучна согласка, а зборот започнува со беззвучна.

На пример:

за**д** + **с**крие = за**тс**крие, на**д** + **п**ревар = на**тп**ревар, по**д** + **с**вест = по**тс**вест, пре**д** + **ч**увство = пре**тч**увство.

Споредуваме

Изговорете на вашиот мајчин јазик: Моето место на живеење, мој мал рај!

Вежба

1. Пронајди ги и поправи ги погрешно напишаните зборови според едначењето по звучност! Потоа прочитај точно!

Лебчето беше меко и топло, имаше и за врапчето на близката стреа.

Се подготвувам за сватбата на мојот братучед која ќе биде на Великден.

ЖИВОТ ВО СЕЛО И ЗЕМЈОДЕЛСКИ РАБОТИ

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Што гледате на илустрацијата?
Именувајте ги производите!

РАЗГОВАРАМЕ

- Дали ги користите во исхраната овие производи, зеленчуците и овошјата?
- Што сакате повеќе да јадете: овошје или зеленчук?
- Зошто треба да се користат во исхраната?
- Во кој период од годината ги има?
- Од каде ги набавувате?
- Кои од нив растат на/во земја, а кои на дрво?
- Кои ги има во вашата земја?
- Во кој период од годината ги има?
- Разговарајте за вкусовите (благо, горчливо, кисело, слатко, луто), за својствата (сочно, тврдо, меко), за формата (мало, големо, едно, повеќе)!

Споредуваме

Како се вели на твојот мајчин јазик: Здравјето е исто што и здравата храна.

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

1. Игра „Расипан телефон“.

Еден ученик избира еден збор од учените на часот и само со усните го изговара пред соучениците. Кој ќе го погоди зборот, си го заменува местото со ученикот пред него.

Вежбајте да ги изговарате правилно имињата на земјоделските продукти, боите, месеците, годишните времиња и деновите во една седмица (во неделата)!

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Едначење на согласките по звучност

ГЛАГОЛИ

зборови кои искажуваат работа, дејство, состојба. Тие се поврзуваат со вршител на дејство (три лица во еднина и три лица во множина), време (сегашно, минато и идно) и вид (несвршени – дејството не е завршено и свршени – дејството е завршено).

Лејла многу **сака** овошје.

Арбен **јаде** свеж зеленчук и **е здрав** како дрен.

Секоја пролет баба **сади** секаков зеленчук во дворот.

Во есен мама **прави** зимница, а тато го **бере** грозјето.

Дедо му **помага**, а баба **меси** зелник и го **пече** во фурната во дворот. Јас **копам** околу цвеќињата и ги **полевам** со вода. **Убаво е** во село во секое годишно време.

Земјоделецот ја **ора** нивата и таа **раѓа** богат род.

Се радувам кога **печам** пиперки за ајвар.

Јадам здрава храна. Таа е **извор** на витамини и на минерали.

Што се искажува со зборовите што се затемнети? Кажете други глаголи кои може да ги поврзеш со животот во село? Збогати го речникот!

РЕЧНИК – глаголи

несвршени	свршени
сака	посака
јаде	изеде
сади	насади
помага	помогна
ора	изора
раѓа	роди
радува	израдува
пече	испече
копа	ископа
полева	полее
собира	собере
качува	качи

РАЗГОВАРАМЕ

- Дали си работел некоја земјоделска работа? Каде? Опиши!
- Дали им помагаш на членовите на семејството кога работат нешто?
- Дали некогаш си подготвил некакво јадење?
- Што мислиш, дали е пицата навистина нездрава храна?

Споредуваме

На твојот мајчин јазик посакај:
Добар апетит! На здравје!
Уживајте во храната!

Омилено јадење - пица

Начин на подготовка: На тестото за пица најнапред ставете го маслиновото масло, доматиот сос, па над него другите состојки: печурки, салама, маслинки, сирење. На крај ставете ја моцарелата и посипете ги зачините. Печете на 250 степени, од 8 до 10 минути.

Како настанала пицата? Постојат повеќе легенди. Една од нив вели дека во средниот век слугите ги јаделе остатоците од храната на своите господари. Остатоците ги ставале на парче леб, ги полевале со сос, ги зачинувале со она што ќе им се нашло при рака и ги ставале во печка за да се загреат. Така ја создале пицата која денес ја јаде целиот свет.

Вежба

1. Играње улоги.

Еден ученик е продавач на тезга. Му продава нешто на ученикот до себе. Другиот ученик е купувач и треба да купи нешто од ученикот кој продава. Потоа си ги заменуваат улогите.

ЗАДАЧА

Со помош на интернет и разговор со домашните напиши рецепт за твоето омилено јадење. Дискутирајте за тоа на наредниот час!

ПОЛЕ, ШУМА, ПРИРОДА

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

ПРОФЕСОР	ГРАМАТИКА	ПОЛИТИЧАР
ПАЛТО	КИНО	ФОТО
ИНТЕРВЈУ	ЛИТЕРАТУРА	ТЕЛЕФОНИРА
УНИВЕРЗИТЕТ	БИОЛОГ	АПАРАТ

РАЗГОВАРАМЕ/СПОРЕДУВАМЕ

- Кои гласови најсилно звучат при изговорот?
- Кажете ги зборовите на твојот мајчин јазик!
- Напиши ги во тетратката и подели ги на слогови!
- Изговори ги повторно и забележи кој слог најсилно се слуша!

СОГЛЕДУВАМЕ

Слогот што најсилно се слуша е акцентиран слог. Акцентот паѓа врз самогласката во акцентираниот слог. Ако согласката Р е меѓу две согласки, таа има слоготворна функција.

Пример:

црвен, прстен, прст, дрво, црква, прв.

РЕЧНИК

Интервју – разговор на новинар со позната личност наменет за јавноста.

Биолог – специјалист по биологија.

Универзитет – највисока образовна институција.

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Акцент е нагласување на одреден слог во зборот. Акцентот се бележи со коса црта и секогаш паѓа врз самогласката во нагласениот слог. Во македонскиот јазик акцентот е динамичен и определен. Секогаш паѓа на третиот слог од крајот на зборот кај третосложните или кај повеќесложните зборови (на пример: тат-ко-то, тат-ков-ци, тат-ков-ци-те, Ма-ке-до-нец), на вториот слог кај двосложните зборови (на пример: де-те, мај-ка, тат-ко) и на единствениот слог кај едносложните зборови (на пример: рог, срп, крв). Ако во зборот нема самогласка, нивната функција ја врши согласката Р (вокално, слоготворно Р).

Во македонскиот јазик има зборови од други јазици. Тие се викаат **туѓи зборови**. Се изговараат различно: едни го прифатиле македонскиот акцент на третиот слог од крајот на зборот, други го задржале акцентот од својот јазик, а трети се акцентираат на двата начина.

1. Македонскиот акцент го прифатиле зборовите кои завршуваат на: -ија, -ика, -иум, -ичар, поезија, хемија, граматика, радар, студио, микроскоп, монолог, граматика, критичар и др.
2. Зборови кои го задржале акцентот на јазикот на кој му припаѓаат: ателје, жири, интервју, коментар, литература, гимназијалец, антена, организира, телефонира и др.
3. Некои туѓи зборови се акцентираат двојно (и со домашен и со туѓ акцент): билет, балкон и др.

Вежба

1. Со помош на наставникот протолкувајте ги зборовите кои не ви се познати!
2. Препишете ги туѓите зборови, поделете ги на слогови и акцентирајте ги!

Компонира, национален, тераса, ракета, екскурзија, литература, антена, организам.

3. Состави зборови од слоговите и пронајди ги туѓите зборови! Потоа, прочитај ги на глас и акцентирај ги правилно!

СА	ЛИ	ТУ	МА	РИ
БАЛ	ЖИ	ГРА	А	ТИ
ТЕ	РА	ТЕ	ПА	КОН
РЕ	РА	КА	РАТ	ЛИТ
НО	МЕ	ТЕ	СА	РА

ЧИТАМЕ/СЛУШАМ

Јазични игри

Моето село
Далеку на југ таму,
ко грутче чисто бело
скриено в гора лежиш,
ти мое мило село.
Крај тебе бистар поток
планински брзо тече,
трепкаат безброј ѕвезди
над тебе секоја вечер...

Ванчо Николески

Одговараме

1. Во песната, придавки се: **чисто**,
.....
.....
.....
2. Размисли со кои зборови
(придавки) ќе составиш две
реченици со именките: **цвет**,
птица, **девојче**!

Пример:

Во вазната имаше еден убав
цвет.

Летна шарената птица.

.....
.....
.....
.....

РАЗГОВАРАМЕ

- За што се пее во песната?
- Кој е мотивот на авторот за да ја напише песната?
- Дали лесно откри што се крие во дополнувалките?
- Има ли мост и река каде што живееш ти?
- Дали е чиста животната средина во која живееш ти?
- Кој треба да ја чува?
- Реши го тестот и дознај дали имаш развиена еколошка свест!

КВИЗ-ТЕСТ

Колку ја сакаш природата? | Поени: а) = 5 б) = 3 в) = 1

1. Дали ги сакаш часовите по Биологија?

- а) да, го запознавам светот
- б) одвреме-навреме
- в) не ми значат ништо

2. Дали ти се случува да поминеш низ некој парк?

- а) да
- б) да, само ако брзам
- в) не, тоа не ми се случило никогаш.

3. Дали си член на некој клуб на извидници или еколози?

- а) да
- б) не, но сакам да бидам
- в) никогаш не сум бил/-а

4. Дали оставаш траги на несовесно однесување во природата?

- а) да, бидејќи мислам дека е во ред
- б) понекогаш
- в) не

5. Кога си на излет, дали ги собираш отпадоците?

- а) секогаш
- б) само ако има канта за отпадоци
- в) не го правам тоа постојано

6. Дали им помагаш на домашните околу грижата за зеленилото во дворот и околината?

- а) се трудам колку што можам
- б) понекогаш се досетувам и им помагам
- в) не

7. Што чувствуваш кога ќе поминеш покрај некоја загадена река или парк?

- а) тага, бес
- б) страв
- в) таква глетка не ми привлекува внимание.

Собери ги поените и прочитај!

Од 8 до 18 поени

Ти ги фрлаш отпадоците од гумите за џвакање на улица. И други отпадоци може да ти се „лизнат“ од рацете. Ти си пример за антиекологист. Крајно време е да сфатиш дека здравата животна средина е драгоценa и потребна за човекот.

Од 18 до 30 поени

Престојот во природа за тебе е доживување, а твоите постапки се поен плус во борбата за зачувување на животната средина. Сепак, понекогаш поради мрзеливост знаеш да ги прекршиш еколошките правила. Тогаш се оддалечуваш од природата и таа веќе не ти е толку блиска.

Совет: Внимавај на постапките, ти можеш да бидеш вистински пример за околината.

Повеќе од 30 поени

Твојата еколошка свест е на високо ниво. Ти си вистински екологист кој ја сака природата. И уште нешто што е многу важно – во рамките на твоите можности се трудиш да им бидеш пример и да ги поттикнеш другите кои не мислат така и не се однесуваат совесно кон природата. Браво! Така се сака и се одржува здрава животна средина и природа.

ЗАДАЧА

За подигнување на еколошката свест, а водени од мислата на Пикасо: „Кој сака да направи нешто, бара начин, а кој не сака да направи, бара оправдување“, **изработи еколошки постер, екофлаер, напиши екопорака или еколошка песна.**

ЧИТАМЕ И СЕ ПРОВЕРУВАМЕ

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Писмо до таткото на градот

- Лина! Болна, здрава, треба да напишеш писмо до таткото на градот! – побара помош Мартин од својата постара сестра.
- Молам, до кого? – се чудеше Лина.
- До градоначалникот. Тој да ти бил татко на градот, а во училиште рекоа да напишеме писмо до него. Лично ќе му го предадам кога ќе отидеме на посета кај него во нашата општина.
- Не те разбирам Мартин – се чудеше Лина.
- И мене не ми е јасно, ама колку што разбрав, за нашиот град се грижи општината, а најважен е градоначалникот и го викаат татко на градот.
- Јас ќе бидам како мајка, ако бидам градоначалник – се насмеа самоуверено Лина.
- Добро, де, како татко или како мајка, важно е сите да бидат среќни и задоволни.
- Ајде Мартин, отвори го лаптопот и пишувај! – му заповеда Лина. Почна:
 Драг татко на градот! Во нашата општина треба да има повеќе игралишта, помалку паркиралишта, повеќе паркови, помалку станбени згради...
- И повеќе стадиони за фудбал! – радосно извика Мартин.
- Тоа не го реков, но добра ти е идејата...

И така набројуваа уште долго до пладне.

Што мислите, што уште напишаа Лина и Мартин во писмото до таткото на градот?

Ксенија Маказлиева-Трајчева

РЕЧНИК

Набројува,
набројувам,
набројуваш;

електронско писмо,
електронски писма;

мејл,
мејлови;

посета,
посети;

општина,
општини;

градоначалник,
градоначалници;

игралиште,
игралишта;

паркинг,
паркинзи;

стадион,
стадиони;

идеја,
идеи;

специјалитет,
специјалитети.

Примери и објаснувања

Писмо, електронско писмо, мејл
напишан текст кој го праќаме
некому да соопштиме нешто.

Специјалитет
– нешто посебно подготвено.

Посета
– одење кај некого на гости.

Општина
– зграда на општинската
администрација.

Градоначалник
– претседател на град.

Самоуверено
– кое е уверено во себеси.

Игралиште
– место за играње.

Паркиралиште
– простор за повеќе возила.

Стадион
– место за спортски игри.

Идеја
– намера за некоја акција.

Набројува
– определен број на нешто.

РАЗГОВАРАМЕ

- За кој се раскажува во текстот „Писмо до таткото на градот“?
- Каква задача добива Мартин на училиште?
- Кој му помага во извршување на задачата?
- Што побарале децата од градоначалникот?
- Дали го знаете градоначалникот во вашето место на живеење?

ЗАДАЧА

Напишете мејл до вашиот градоначалник!

Кои ќе бидат вашите предлози и барања?

Нека ви помогнат следниве изрази:

Во мојот град...	...има три базени за пливање
...нема добри ресторани	...има аеродром
...има многу продавници	...има неколку прекрасни плажи
...нема универзитет	...има неколку хотели
не сакам...	...сакам да...

Да не заборавите на крајот да го напишете вашето име!

На пример: Со почит, Орхан Мол.

Re (одговор на):

From (од): orhan.mol@hotmail.com

To (до): kabinetnagradonacalnik@gmail.com

Почитуван градоначалник,

.....

.....

.....

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Текстови од сајтови за музика, филм, интернет-игри, од списанија за тинејџери во кои ќе се примени правилно акцентирање на сите, но и на туѓите зборови.

Полека се откриваат деталите за серијата „Господар на прстените“, што ја прави „Амазон“ и која се најавува како најскапа во историјата. Таа ќе биде насловена „Господар на прстените: Прстените на моќта“ и ќе има премиера на 2 септември.

„‘Прстените на моќта‘ ги обединува сите важни приказни од Второто доба на Средна Земја: ковањето на прстените, подемот на мрачниот господар Саурон, легендарната приказна за Нуменор и Последната алијанса на џуџињата и луѓето. Публиката досега ја виде приказната за само еден прстен, но пред да има еден, ги имало многу“, велат авторите на серијата Џеј Ди Пејн и Патрик Мекеј.

Снимањето на првата сезона се одвиваше во Нов Зеланд, додека втората ќе се снима во Велика Британија. „Амазон“ плати 250 милиони долари само за правата за адаптацијата, а снимањето на првата од најмалку пет сезони чинело 465 милиони долари.

Засега има малку детали од содржината, но познато е дека Второто доба почнува по протерувањето на мрачниот господар Моргот и завршува со првата смрт на неговиот слуга Саурон.

Преземно од <https://smart.sdk.mk/zivot/tv/serijata-gospodar-na-prstenite-dobinaslov-dejstvotoushte-se-drzhi-votajnost> на 12.11.2024

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

тивок	бучен	интересен	здодевен	убав	загаден	нечист	чист
тивка	бучна	интересна	здодевна	убава	загадена	нечиста	чиста
тивко	бучно	интересно	здодевно	убаво	загадено	нечисто	чисто
тивки	бучни	интересни	здодевни	убави	загадени	нечисти	чисти
мал	голем	мирен	немирен	безбеден	небезбеден	евтин	скап
длабок	плиток	низок	висок	пријатен	здодевен	плиток	длабок

Примери

Весна е пониска од мене.

Јас сум повисока од Арбен.

Не е мало, големо е.

Плиток е, не е длабок.

Вежба

Пополнете ги речениците со придавки!

Потокот е поголем од реката.

Не, тој е од реката. (мал)

Езерото е подлабоко од морето.

Не, тоа е од морето. (плиток)

Ридот е повисок од планината.

Не, тој е од планината. (низок)

Селото е побучно од градот.

Не, тоа е од градот. (тивок)

Животот во село е поинтересен отколку во градот.

Не, животот во село (здодевен)

Воздухот во село е позагаден отколку во градот.

Не, воздухот во село е (чист)

Најубавите зборови

Децата од малото село сакаа да стигнат во големиот град. Но, беа далеку од него. Затоа решија да им напишат електронско писмо на тамошните деца.

– Ќе го пишуваме заедно... – им рече наставничката Невена. – Писмата се пишуваат топло и искрено. Не треба да бидат долги, но да се накинат со најубави зборови.

– Како да го испратиме? – праша Илија. – Компјутерски? Преку интернет?

– Овој пат поинаку... Во плик, со убав ракопис, преку старата добра пошта.

Децата беа радосни, а писмото го напишаа вака:

„Драги другарчиња,

Нашето село е далеку од големиот град. Се наоѓа под висока планина, во бујна шума. На нејзините врвови снеговите сè уште не се стопени. Кај нас пролетта е бујна, но подоцна доаѓа. Сега е рана пролет и водите на потокот се надојдени. А и дреновите веќе цутат. Овде шумата бавно се развива. Најубава е кога ќе расцутат трнливите сливи и дивите цреши. Тогаш сета гора, пред да бликне во зеленило, како да побелува. Училиштето ни е мало, но убаво. Воздухот е чист. А и летото е сончево и свежо. Прекрасна е и есента, со плодови и жолти лисја. Незаборавна е и зимата со снеговите. Ние го сакаме градот во кој живеете. Кај вас може

многу нешта да се видат. Наскоро и кај нас, под селото, ќе поминува широк асфалтен пат. Ние сме среќни што ќе можеме да го посетуваме и големиот град.

Ве сакаат децата од одделението!

Очекуваме и одговор на писмото.

...Писмото го адресираа до одделението како нивното во најголемото училиште во огромниот град. Секој го напиша своето име.

– Еј, прекрасно! – се израдуваа граѓанчињата. Секој ќе напише свое писмо. Така се гради пријателство.

Какви ли писма ќе добијат децата од далечното село? Што ли ќе им напишат девојчињата и момчињата од големиот град. Не е важно... Секое писмо има право да си ја сочува својата тајна.

Горјан Петревски

ЗАДАЧА

Напиши писмо до непознат/-а другар/-ка од друго место на живеење и опиши го твојот роден крај порано, денес и во иднина!

Избери еден од текстовите: „Писмо до таткото на градот“ или „Најубавите зборови“ и пополни ја „Пајаковата мрежа“ според барањата! Пајаковата мрежа бара да се пополат следните барања: наслов, слика, порака, звуци, чувства и врска со мојот живот. Презентирајте и споредете со соучениците!

ТЕМА 4

МОЕТО
ЗДРАВЈЕ

МОЕТО ЗДРАВЈЕ

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

✓ **ВЕСНА:** Здравиот и среќен живот почнува во кујната, а здравјето е основа на активниот живот. Во исхраната треба да ги употребуваме овие работи: житарки, зеленчук, риба, овошје и сл. Не треба да се јаде многу месо, шеќер, да се пие многу алкохол и газирани сокови. Еве неколку совети:

- за појадок треба да јадете житарки или тост со џем, без путер;
- треба да пиете повеќе обична или минерална вода (до 2 л дневно);
- не треба да ставате многу сол и масло во храната.

✓ **ОРХАН:** Се согласувам Весна. Секој човек кој е активен зрачи со позитивна енергија: во неговото зборување, во неговата работа, во целиот негов живот. Затоа, важно е да бидеме здрави. Поради тоа треба да изберете некоја физичка активност која вам ви одговара: пливање, трчање, возење велосипед и др. Треба да вежбате само 20 до 30 мин. Исто така, не смеете да пушите или да пиете алкохол. Тоа сигурно ја намалува вашата кондиција.

Споредуваме

Кажи ја реченицата на твојот мајчин јазик: Здравјето е најважната работа на светот.

РАЗГОВАРАМЕ

- Која храна е добра, а која лоша?
- Што треба да правите за да бидете здрави?
- Што не треба да правите за да го зачувате вашето здравје?
- Колку сте физички активни?
- Колку можете да пешачите, да трчате и слично?
- Кои зборови се потенцирани во текстов?
- Како ги прочита?
- Дали знаеш како се викаат и зошто се напишани така?

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

ПРАВОПИС

СКРАТЕНИЦИ

Зборовите се скратуваат заради заштеда на простор и време. Скратениците не се посебни зборови во македонскиот јазик, туку претставуваат скратени постојни зборови кои воопшто не се читаат во својата скратена форма. Со други зборови, скратувањата на зборовите функционираат само при пишувањето, а не и при зборувањето. На крајот на скратениците се пишува точка.

1. Најчести се скратувањата до првата буква на зборот.

Пример:

в. – век, види, весник; **г.** – година, господин;
ж. – женски; **л.** – лице; **м.** – место, машини.

2. Многу зборови се кратат пред првата самогласка:

бр. – број, **вл.** – влез, **гр.** – град, **др.** – друго, **кн.** – книга,
мн. – множина, **сл.** – слично.

3. Пред втората, третата, четвртата самогласка:

ас. – асистент, **астр.** – астрономија, **геогр.** – географија,
археол. – археологија.

4. Поретко, скратувањата се добиваат со поврзување со цртичка на првата и последната буква или на првата буква и последниот слог, особено пред имиња:

г-а, г-ѓа – госпоѓа, **г-ца** – госпоѓица, **д-р** – доктор на науки,
м-р – магистер.

5. Сложените зборови се скратуваат со скратување на секој збор:

и.т.н. – и така натаму, **с.р.** – своерачно, **т.н.** – таканаречен,
ср. р. – среден род, **пр. н. е.** – пред нашата ера,
ср. р. – среден род, **и сл.** – и слично, **и др.** – и друго.

Ако се скратуваат два збора кои се поврзани, меѓу нив се остава празно место

Мерните единици се пишуваат со кирилски букви и без точка:

Пример:

м – метар, **мм** – милиметар, **см** – сантиметар и центиметар, **км** – километар, **л** – литар, **мл** – милилитар, **г** – грам,
кг – килограм, **т** – тон.

Најголемиот број скратеници се добиваат од почетните букви на составните делови на називот:

Пример:

РСМ – Република Северна Македонија,

ЕУ – Европска Унија,

ОН – Обединети нации,

ЈСП – Јавно сообраќајно претпријатие,

МНТ – Македонски народен театар,

САД – Соединети Американски Држави,

ПЗУ – Приватна здравствена установа.

Кога ќе се земат почетните слогови или други делови од зборовите, се добиваат вакви скратеници:

Пример:

Еurovision – Европска телевизија,

SKOMESA – Скопски меѓународен саем.

Скратениците, по правило, се пишуваат со големи букви и без точки, а се читаат или буква по буква или како еден збор (кога во нив има самогласка). Скратениците од туѓите јазици ги пишуваме на кирилично писмо.

Пример:

АРМ, АСНОМ, НОБ, УНИЦЕФ.

Вежба

1. Отвори го учебникот по Математика и погледни ги сите мерни единици и нивните скратеници! Внимавај, кај овие скратеници нема точки!
2. Играјте и натпреварувајте се во групи! На таблата запишете скратеници кои сте ги измислиле! Тие треба да се однесуваат на позитивни работи кои му значат на вашето одделение. Учениците од едната група нека пишуваат, а учениците од другата група нека погодуваат и обратно! Потоа, земете го Правописот на македонскиот јазик и проверете дали точно сте ги скратиле зборовите! Групата со најголем број точно погодени скратеници е победник.

ДА РАСТЕМЕ ЗДРАВО

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Најважното во животот, едно од најпосакуваните нешта е здравјето.

Без оглед што некој сака и кон што се стреми, не смее да заборави дека здравјето е услов за остварување на човековите можности, извор на неговите сили, поттик за негово добро чувство и расположба.

Доброто здравје се однесува на правилното функционирање на човековото тело, на неговите органи и на неговата психа.

За да биде здрав, еден млад човек треба редовно да јаде и да се одмора, да внимава да не се повреди, умерено да постапува во секој поглед, да води сметка за можните последици од лошите дејства.

Треба да се занимава со спорт и да има други физички активности (движење, помагање дома, редовни неделни прошетки...).

Треба да ги послуша покусните и лекарот кога ќе му посочат некоја обврска во врска со здравјето. Има и етички норми што се однесуваат на заштита на здравјето, а тие гласат:

Чувај го здравјето! Не прави ништо што го повредува здравјето!

Грижи се за здравјето на блискиот! Јади добро и умерено! Занимавај се со спорт!

Проф. д-р Кирил Темков

Од дневниот весник Нова Македонија

РАЗГОВАРАМЕ

- Што е најважно во животот? Зошто?
- Како треба да постапува младиот човек за да биде здрав?
- Кои се етичките норми за заштита на здравјето?
- Дали ти ги применуваш?
- Дали ти доволно се грижиш за сопственото здравје?
- Што е тоа што не го правиш за да го чуваш своето здравје?
- Кој те советува во врска со здравјето?
- Колку пати јадеш во денот и кога?

РЕЧНИК

Се стреми, се стремам,
се стремиш;

услов, услови;

поттик, поттици;

расположение, расположенија;

норма, норми;

искусен, поискусен, најискусен;

обврска, обврски.

Примери и објаснувања

Неопходно – без кое не се може.

Се стреми – има за цел (сака).

Услов – од што зависи нешто.

Поттик – стремеж (сака нешто).

Расположба – душевна состојба,

Поискусен – што има големо
знаење.

Норми – правила.

Споредуваме

Кажи ја реченицата на
твојот мајчин јазик:
Здравјето е најважно!

ВО АМБУЛАНТА

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Дијалог 1

Јасна **е болна** и денес **не може** да оди на училиште. Мајка ѝ **се јавува** во амбулантата, на матичната докторка:

МАЈКАТА: Ало! Г-ѓа Ана Иванова е на телефон. Дали е тоа докторката Јосифовска?

МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА: Не, на телефон е медицинската сестра. Момент, сега ќе ја повикам.

ДОКТОРКАТА: Повелете г-ѓо, како сте?

МАЈКАТА: Добро сум јас, но ќерката е болна.

ДОКТОРКАТА: Што ѝ е?

МАЈКАТА: Многу **кашла**, ја **боли** грлото и главата, **мислам** дека има температура.

ДОКТОРКАТА: **Не плашете се**, времето е променливо и има многу луѓе со настинки. Дајте ѝ едно апче парацетамол, за температура, витамин Ц или сок од лимон и топол чај. Јас ѝ **пишувам** рецепт за антибиотик, за грлото. Нека одмора и да не излегува вечерва. Одморот е најдобар лек. Нека пие од лекот по една таблета по јадење и нека зема по 1 лажица мед.

МАЈКАТА: Благодарам, докторке!

Дијалог 2

Среда е. Елхан и Оли се на училиште. Раговараат за минатиот викенд.

ЕЛХАН: Што правеше за викендов Оли? Каде беше?

ОЛИ: Дома. Бев болен.

ЕЛХАН: Е, што ти беше?

ОЛИ: Ми беше лошо, имав температура и многу кашлав. Сите коски ме болеа. Ги имав сите симптоми на грип.

ЕЛХАН: Беше ли на доктор?

ОЛИ: Да, морав да се јавам на 194, во дежурната амбуланта. Ми ставија две инјекции.

ЕЛХАН: Како си сега?

ОЛИ: Многу подобро, немам температура и ретко поткашлувам. Ќе биде добро.

ЕЛХАН: Ние убаво си поминавме на забавата, штета што ти не можеше да дојдеш.

ОЛИ: Здравје, друга прилика ќе надоместам.

РАЗГОВАРАМЕ

- Кој разговара во првиот дијалог, а кој во вториот?
- Кому му се јавува мајката на Јасна и зошто?
- Што ја боли Маја?
- Кои се советите на докторката?
- Каде се наоѓаат Елхан и Оли?
- Кој бил болен во вториот дијалог?
- Кога бил болен Оли?
- Каде се јавил на преглед?
- Што пропуштил поради болеста?
- Како е Оли сега?
- Дали ти често наистинуваш?
- Што правиш кога имаш настинка?
- Разгледај ги истакнатите зборови во двата текста!
- Што означуваат тие?

Размисли, па одговори!

Кога се случува дејството во првиот, а кога во вториот текст?

РЕЧНИК

Пациент, пациенти;
матичен доктор,
матична докторка,
матични доктори;
лаборант, лаборанти;
специјалист, специјалисти;
медицинска сестра,
медицински сестри;
амбуланта, амбуланти;
поликлиника, поликлиники;
болница, болници.

Аптека – Аптеки
Рецепт – рецепти;
лек – лекови;
апче – апчиња;
таблета – таблети;
сируп – сирупи;
антибиотик – антибиотици;
витамини;
завој – завои;
ханзапласт/-и;
аспирин;
топломер – за мерење температура;
инјекција – инјекции.

ЧУВСТВА – болки	БОЛЕСТИ	ИЗРАЗИ
Ме боли – не ме боли;	Вирус;	Ве молам!
лошо ми е – не ми е лошо;	бактерија;	Почекајте!
добро ми е – не ми е добро;	грип;	Влезете!
болен – болни;	висока	Извинете!
уморен – уморни;	температура;	Простете!
жеден – жедни;	воспаление;	Седнете, ве молам!
гладен – гладни;	болки во грло;	Многу ми е жал!
добар – добри;	труење со храна;	Не сакав!
среќен – среќни;	алергија;	Имајте разбирање!
здрав имунитет.	ангина;	Ништо.
	кашлица;	Во ред е.
	главоболка;	Нема проблем.
	bronхитис;	Не е важно.
	скршеница;	Не грижете се.

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Сегашно време

означува дејство што се случува во моментот на зборување.
Се образува од несвршени глаголи и наставките:

еднина		множина	
1л.	-м	1л.	-ме
2л.	-ш	2л.	-те
3л.	/	3л.	-ат

Примери:

Јас **читам** лектира, а Јован **гледа** филм.

Ме боли: грлото, главата, забот, раката.

Ме болат: ушите, нозете, рацете, забите.

Минато време

означува дејство што се вршело или извршило во минатото.
Се образува со наставките:

За минато определено несвршено време:				За минато определено свршено време:			
еднина		множина		еднина		множина	
1л.	-в	1л.	-вме	1л.	-в	1л.	-вме
2л.	-ше	2л.	-вте	2л.	/	2л.	-вте
3л.	-ше	3л.	-а	3л.	/	3л.	-а

Примери:

Јас **читав** книга, а Јован **гледаше** телевизија.

Јас ја **прочитав** книгата, а Јован го **изгледа** филмот.

Споредуваме

Прочитај ја реченицата на твојот мајчин јазик: Здравиот човек има стотина желби, а болниот само една – да биде здрав!

Вежба

1. Зошто Ана и Иван не можат да ја прифатат поканата?

Би сакале ли заедно да го правиме проектот?

Ана

Иван

Ана и Иван

Би сакала, но не можам.

Уморен сум.

Многу сме уморни.

Ме боли забот.

Ме болат очите.

Имаме грип.

Имам температура.

Стомакот ме боли.

Лошо ни е.

Поврзи!

Ана

треба да оди на доктор.

треба да одмора.

треба да седи помалку на компјутер

Иван

треба да оди на стоматолог.

не може

2. Прочитајте ги дијалозите и одговорете!

TOTE: Како си Иман?

ЕФЕ: Стефан не е денес на училиште.

ИМАН: Не сум добро.

ЃУЛ: Зошто?

TOTE: Што ти е?

ЕФЕ: Болен е. Го боли ногата и му е отечена.

ИМАН: Ме боли стомакот

Стомакот ме боли.

TOTE: Можеби имаш Оди на лекар.

ЃУЛ: Сигурно има
.....

***	***
ОЛЕГ: Како е Јана? Беше ли на лекар?	ВЕРА: Наставничке, каде е Столе?
ВЕСНА: Да, подобро е. Но, сè уште ѝ се црвени.	НАСТАВНИЧКАТА: Го испратив дома. Го забот.
ОЛЕГ: Очигледно треба да седи помалку на компјутер.	

Кого го боли забот, а кого stomакот? На кого му се црвени очите, а кој има скршеница?

3. Играјте во парови, менувајте ги улогите!

Поканете некој на некоја активност! Кажете дека не можете и објаснете зошто! Употребете ги изразите од лекцијата!

На пример:

Извини што влегов пред тебе, но многу ми беше лошо.

Нема проблем, во ред е.

4. Трансформирај ги глаголите од сегашно во минато определено време (несвршено и свршено): **оди, седи, гледа, трча, зборува!**

На пример: (тој) чита – читаше – прочита).

.....
.....

ЗАДАЧА

Од примерите погоре, направете сопствени дијалози поврзани со здравјето!

.....
.....
.....

ЧУВАЈ ГО ЗДРАВЈЕТО

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

1. Јасмина е одлична ученичка, вредна и љубезна. Учи задно со Берфин. Кога ќе пораснат сакаат да бидат докторки, па често на интернет истражуваат факти за човечкото тело. Бидејќи мајка ѝ на Јасмина е доктор, специјалист по општа медицина, често ѝ раскажува на својата другарка како луѓето доаѓаат со различни здравствени проблеми кај нејзината мајка. Кога имаат специфичен проблем, одат на специјалист: очен доктор, оториноларинголог (лекар за уво, нос и грло), интернист, психолог. Мајка ѝ често знае на работа да остане до доцна, но тоа не ѝ претставува проблем, бидејќи си ја сака работата.
2. Берфин раскажува за својата тетка која работи во болницата во нивниот град. Таму има повеќе згради каде што престојуваат и се лекуваат болни со различни болести. Нејзината тетка е педијатар – лекар кој се грижи за здравјето на децата. Често прашува како докторот знае што им е на бебињата кога тие не знаат да кажат што ги боли. Тетка ѝ ѝ објаснува дека работата во болницата понекогаш бара соработка на доктори од повеќе специјалности за да му се укаже помош на пациентот, кој за цело време е згрижен и престојува во болница.

РАЗГОВАРАМЕ

- Кој учествува во дијалозите?
- Чија мајка е лекар?
- Каде работи мајка ѝ на Јасмина?
- Кој работи во болница?
- Каков специјалист е?
- Какво мислење имаат за лекарската професија Јасмина и Берфин?
- Што сакаат да бидат кога ќе пораснат?
- Дали ти си размислувал за твојата идна професија?
- Што сакаш да работиш кога ќе пораснеш?
- Какво е твоето мислење за професијата доктор?

РЕЧНИК

Љубезен, љубезна,
љубезно, љубезни;
факт, факти;
документ, документи;
состојба, состојби;
мислење, мислења;
документација.

Примери и објаснувања

Љубезна, учтива.

Факти – докази за нешто.

Документ – податок кој сведочи за нешто.

Состојба – положба.

Документација – збир од документи.

Мислење, испитува, претставува, соработка, укаже, улога, хуманост, благородна, етика, цена.

Пр: Таа **се прегледа** кај врвни специјалисти.

Споредуваме

Прочитај ја реченицата на твојот мајчин јазик: Медицината менува животи.

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Светски пандемии

НАСТАВНИЧКАТА: Денес ќе разговараме за најтешките болести од кои починале многу луѓе низ светот. Се надевам дека дома пребарувавте на интернет и дојдовте до податоци.

ЛЕЈЛА: Не сакам да се сеќавам на ковид-19. Дома, сите бевме загрижени за нашето здравје.

БИСЕРА: Јас сум слушнала за пандемијата на свински грип која се појавила во Мексико и САД, ама не сум прочитала многу. Светската здравствена организација (СЗО) објавила дека од свинскиот грип починале многу луѓе.

МЕЛИСА: Пандемијата на црната чума била причина за смрт на милиони луѓе.

ПЕТАР: Кога се појавил шпанскиот грип, влегол во историјата како најсмртоносна пандемична болест на 20 век.

ОРХАН: Најстрашна пандемија во 19 век била пандемијата на колера. Таа се пренесувала преку нечиста вода и храна.

НАСТАВНИЧКАТА: Браво ученици! Одлично сте ја завршиле задачата! Јас ќе дополнам дека овие страшни болести биле победени благодарение на вакцините кои ги создале големите човечки умови.

РЕЧНИК

Пандемија, пандемии;
човештво;
вакцина, вакцини;
бактерија, бактерии;
вирус, вируси.

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Минато неопределено време

означува дејство кое е вршено или завршено во минатото, без точно определување на моментот на одвивање на дејството. Минато неопределено време се користи за директно кажување или за прекажани минати дејства.

Се образува од помошниот глагол **СУМ** во сегашно време + глаголската **Л-ФОРМА**.

Примери:

јас сум раскажувала, ти си носела, тој одел, ние сме виделе, вие сте слушнале, тие отишле.

Во зависност од видот на глаголот, несвршен или свршен, разликуваме:

Минато неопределено несвршено време

(од несвршени глаголи)

Минато неопределено свршено време

(од свршени глаголи)

еднина				множина			
1л.	сум читал	1л.	сме читале	1л.	сум прочитал	1л.	сме прочитале
2л.	си читал	2л.	сте читале	2л.	си прочитал	2л.	сте прочитале
3л.	читал	3л.	читале	3л.	прочитал	3л.	3л. прочитале

Важно

Во 3л. еднина и 3л. множина се изостават формите од помошниот глагол СУМ.

Примери:

Таа **носела** убава блуза.

Тие **гледале** интересен филм.

Вежба

1. Подвлечи ги зборовите во минато неопределено време!

А: Зошто Јован не работел на часот?

А: Дали си знаела за роденденот?

Б: Сигурно не го разбрал прашањето.

Б: Леле, сум заборавила!

А: Како паднала Инес на часот по Физичко?

А: Дали сте го посетиле Охрид?

Б: Сигурно се лизнала на подот.

Б: Не, не сме го посетиле.

2. Препишете ги глаголите од речениците според барањата!

Минато неопределено
несвршено време

Минато неопределено
свршено време

.....
.....
.....

.....
.....
.....

Споредуваме

Кажи ја реченицата на твојот
мајчин јазик: Хигиената е
половина здравје

ТЕМА 5

КУЛТУРА И
ИСТОРИЈА –
ИСТОРИСКИ
НАСТАНИ,
ОБИЧАИ ЗА
НЕКОИ ПРАЗНИЦИ

ИСТОРИЈА И КУЛТУРА НА МАКЕДОНИЈА

ЧИТАЊЕ СО РАЗБИРАЊЕ

- * Македонија е мала земја во централниот дел на Балканскиот Полуостров, гостопримлива, со идилична природа и богата историја. Античките автори ја опишуваат како планинска земја, со голем број реки, богати полиња, шуми и езера и со рудни богатства. Вистинските почетоци на нејзината историја и нејзината култура почнуваат околу 6 000 години пред новата ера. Најраните траги на човечката активност на територијата на денешна Македонија датираат од каменото време – палеолитот, со создавањето на првите населби по течението на реката Брегалница и во Овче Поле, потоа покрај реката Вардар и во Пелагонија. Низ милениумите, Македонија одбележува значаен и богат цивилизациски и културен развој во материјална и духовна смисла.
(извор: <https://macedonia-timeless.com/mac/zanas/zanas/istorija-kultura/>)

Република Северна Македонија има четири датуми кои ги слави како свои национални празници:

23 Октомври 1893 година. Ден на македонската револуционерна борба.

Овој датум се поврзува со организираната борба на македонскиот народ и народите кои живееле во Македонија за формирање независна држава. Тогаш била основана Македонската револуционерна организација која се борела за ослободување на Македонија со сопствени сили, без помош од надвор. Владата на РСМ ја доделува наградата „23 Октомври“, како највисоко признание за долгогодишни остварувања во областа на науката, културата, образованието, заштитата на културно-историското наследство на Македонија.

2 Август – датум кој има значаен белег во македонската историја.

На 2 Август 1903 година започнало **Илинденското востание** во Крушево. Востаниците го ослободиле градот, а по два дена Никола Карев ја прогласил Крушевската Република и станал нејзин претседател. Слободната Крушевска Република траела десет дена. Бројната

османлиска војска тргнала во акција за враќање на власта во Крушево. Последните истрели на Мечкин Камен и загинувањето на војводата Питу Гули го означиле и крајот на Крушевската Република.

На 2 Август 1944 година, во манастирот Св. Прохор Пчињски кај Куманово, е одржано **Првото заседание на АСНОМ** (Антифашистичкото собрание на народното ослободување на Македонија), на кое е потврдена Македонија како рамноправна држава во рамките на Југославија. Заседанието го усвоило Решението за воведување на македонскиот јазик за службен јазик за македонската држава и нејзините граѓани.

8 Септември 1991 година. Ден на независноста на Македонија.

По распишаниот Референдум, Комисијата ја констатирала масовноста на граѓаните со право на глас во Македонија кои се изјасниле „за“ самостојна и суверена Македонија. Денот на независноста како државен празник е неработен ден во Македонија. Претседателот и Владата на Македонија организираат разни свечености. Традиционално го доделуваат орденот „8 Септември“. Празникот го празнуваат сите Македонци во сите земји во светот.

11 Октомври 1941 година. Ден на народното востание на Македонија.

Востанието започнало во Прилеп, а продолжило во Куманово и претставува борба за ослободување од окупаторот. Востанието се претворило во сеопшта борба. Тоа е единственото успешно востание на македонскиот народ во неговата долга историја и се смета за продолжение на Илинденското востание. Денес, празникот се прославува во целиот свет каде што живеат Македонци.

РАЗГОВАРАМЕ

- Дали ви се познати овие датуми?
- Што повеќе знаете за овие празници?
- Како ги празнуваат овие празници вашето училиште и вашата општина?
- Како ги празнувате во семејството?
- Дали познавате некој добитник на награда по повод некој празник?
- Зошто е важно граѓаните на Македонија да го знаат значењето на секој празник?

Примери и објаснувања

Гостропримлива – што сака гости.

Идила – среќен и спокоен живот.

Антички – нешто старо што има вредност.

Датира – потекнува.

Милениум – период од илјада години.

Цивилизација – современа култура.

Востаници – лица што учествуваат во востание.

Власт – моќ, сила, авторитет.

Истрел – испукување од огнено оружје.

Положба – место/позиција.

Заседание – собир, состанок за донесување некоја одлука.

Амбасада – дипломатско претставништво.

Самостојна – способност да дејствува сама.

Суверена – независна.

Споредуваме

Кажи ја реченицата на твојот мајчин јазик:
Татковината се сака со срце!

ЧИТАЊЕ СО РАЗБИРАЊЕ

БОРАН: Македонија е повеќенационална земја. Најголем дел од населението се Македонци, но има и други националности: Албанци, Турци, Срби, Власи, Бошњаци. Македонија не е на море и има континентална клима – летата се суви и топли, а зимите се студени, што е добро за овошјето, зеленчукот и друг вид храна.

УМИХАН: Главен град е **Скопје**, место каде што има што да се види: модерен град, полн со живот и ведро расположение. Можете да се напиете кафе на ул. Македонија, а потоа преку Камениот мост, преминете ја реката Вардар и ќе стигнете до тврдината Кале. Под него се наоѓа црквата Св. Спас, во која се наоѓа еден од најубавите иконостаси во светот. Продолжувате низ Старата чаршија, Бит-пазар, каде што има посебен фолклор и атмосфера. Центарот на Скопје, како и во секој европски град, има голем плоштад, многу културно-историски споменици и е богат со повеќе модерно снабдени трговски центри.

БИЛЈАНА: **Охрид**, градот на Охридското Езеро, е најубав град во Република Северна Македонија и најпознато туристичко место. Стариот дел на градот најмногу ги привлекува туристите. Куќите се бели, со прозорци и балкони од темнокафеаво дрво. Улиците се тесни, покриени со камен. Во Охрид се наоѓа и тврдината на Цар Самоил. Велат дека во неговата околина има 365 цркви. Најпознати се: Св. Софија, Св. Климент и Св. Наум. Нема дел во градот без своја историја. Во IX век, Охрид бил лулка на словенската писменост и литература. Во него живееле и работеле Св. Климент и Св. Наум, учениците на Св. Кирил и св. Методиј, творци на првата словенска азбука. Секое лето во Охрид се одржуваат најпознатите културни манифестации во Македонија.

ТОШЕ: **Крушево** е мало гратче, сместено високо во планините на запад. Познат е како зимски центар во Македонија, но и по својата архитектура, скијачки терени и историја. Во него, на 2 август 1903 година е прогласена Крушевската Република, чијшто претседател бил Никола Карев.

НАСТАВНИКОТ: Културата на Македонците е импресивно традиционална. Таа е силно поврзана со родната земја и поднебјето во коешто живеат. Богатото културно наследство на Македонците доаѓа до израз во народното фолклорно, но и современо творештво, раскошните народни носии, незаборавната музика, традиционалната храна, украсите и орнаментите во градските и селските куќи, стилот на градби, манастирите и црквите, иконите, дрворезите, литературните дела итн.

Македонија се смета за лулка на словенската писменост и култура, а градот Охрид за Ерусалим на словенското православие. Имено, во Македонија била создадена првата словенска азбука и била направена првата кодификација на старословенскиот јазик.

РАЗГОВАРАМЕ

- Кој е главен град на Република Северна Македонија?
- Дали сте биле во него?
- Што ви се допаѓа во Скопје?
- Дали знаете дека Скопското Кале е највисоко место во Скопје?
- Кои други градови си ги посетил во Македонија?
- Која е најголема река во Македонија?
- Кои планини ги знаеш?
- Какво население живее во Македонија?
- Дали сте биле во македонска црква? Која, каде, кога?
- Дали сте биле во џамија? Која, каде, кога?
- Дали си ги посетил националните локалитети: Хераклеја, Стоби, Кокино и други локалитети во други градови во Македонија?
- Наброј кои личности ги знаеш кои дале свој придонес во културата на Македонија!

ОБИЧАИ ЗА НЕКОИ ПРАЗНИЦИ

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

ЈАНА: Многу се радувам кога се ближи некој празник. Дома е раздвижено и празнично. Ќе ви раскажам неколку обичаи за некои **христијански празници**.

Старите рекле: „За **Божик** и пред Божик, каде и да си дома да си.“

Македонските православни верници секоја година се придржуваат кон оваа **вековна** мудрост, која со генерации се преповторува во деновите кога се испраќа **старата** и се пречекува **новата** година. Секако, **македонскиот** народ најголемо значење му придава на Божик, кога во кругот на семејството со **традиционални македонски** јадења и обичаи се дочекува денот на Христовото раѓање.

Бадник (да бидеш буден) е еден од празниците кој се празнува традиционално, со лепче со паричка и **посна трпеза** со **гравче-тавче**, риба, сарми, баклава, тиква и костени.

На **Прочка**, според традицијата, **помладиот** бара прошка од постариот. И секој секому му вели: „Прости ми!“, а тој одговара: „Простено да ти е од мене и од Бога“. Така прави секој кон секого, и машко и женско, помладиот кон постариот, но и постариот кон помладиот. Празникот секогаш се празнува во недела.

Галичката свадба традиционално се прави во с. Галичник, на празникот Петровден, на 12 јули секоја година. Младенците се облечени во **традиционална македонска народна носија**. Има многу обичаи: невестата го гледа младоженецот низ прстенот, се меси лепче со паричка за среќа, се кити бурето со вино, носење на невестата на вода, бричење на младоженецот, носење на невестата на коњ, играње на свекрвино оро и други. Традиционално се свири и се игра **македонското оро „Тешкото“**, симбол на македонскиот живот и борбата за слобода.

ЛЕЈЛА: Слично се празнуваат и **муслиманските** празници. Со нетрпение чекам да дојде Рамазан Бајрам, па Курбан Бајрам. Секое семејство се подготвува за гости. Многу се радувам и бројам колку раце треба да бакнам, оти сум најмала: на родителите, бабите и дедовците и сите **постари** роднини, дури и на брат ми, оти е постар, пф! Колку раце – толку подароци. Баклавата веќе е на масата. Одвај чекам свечено да се облечам.

ВУК: Србите ги слават сите **христијански празници**, а некои и повеќе денови. Најмногу се **крсна слава**, кога семејството слави некој **христијански светец**. Секој Србин има по еден ден од годината кој го слави и тој ден се нарекува крсен ден, благ ден или свет ден. Вечерта, пред славата, доаѓа свештеник кој го осветува домот и ги благословува домашните. Обичај е тогаш да се подготвува **славската погача** или колач кој свештеникот го сече и го полива со вино. Сите од семејството сме дома и подготвуваме **свечена трпеза**. Во моето семејство се слави „Свети Никола“ и ни доаѓаат многу гости.

РАЗГОВАРАМЕ

- Кои празници ги слават Вук, Лејла и Јана?
- Кој од обичаите ви се најинтересни и зошто?
- Кои празници ги прославувате во вашето семејство? Како?
- Што мислите во врска со традиционалните обичаи за време на празниците?
- Кои други празници ги славите или ги слават луѓето во вашето опкружување?

РЕЧНИК

Одбележување на: прослава, промоција, забава, годишнина, раѓање на бебе, роденден, вселување во нов стан, пригоден подарок, цвеќе, покана, честитка, здравица, слави, покани, прифати, одбие, организира, подарува, честита, се радува, споделува, се забавува, матурира.

Споредуваме

Изговорете го зборот **празник** и фразата среќен празник на повеќе јазици!

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Синтакса

е дел од науката за јазикот што ги проучува речениците и нивните членови. Со други зборови, синтакса значи „редење, распоред на зборовите“.

Подвлечените зборови се однесуваат на именките и служат за појасно да ги претстават мислите во речениците. Тие укажуваат на некоја особина на именките до кои стојат.

Членот во реченицата кој ја определува именката со некоја нејзина особина се вика АТРИБУТ.

Тој го разубавува текстот, а може да стои пред именката, зад именката или одделно од именката. Атрибутот е најчесто придавка (помалиот брат), но може да бидат и други зборови: именки (тавче-гравче, капка вода), заменки (мој празник, нашиот народ), и броеви (еден празник). Именката може да оди со предлог (ранецот преполн со книги).

Вежба

1. Протолкувај ги непознатите зборови, а потоа подвлечи ги атрибутите во следниве стихови од Србо Ивановски:

Длабоко дишат широки ниви

Од плодови тежат тешките гранки

јоргован мирис распослал в дворот

и тивко крцкаат...

белорун облак низ небо плива,

Да можев само јас сè би собрал

сонцето – ерген повело оро.

в моето срце...

2. Допиши ги атрибутите во реченициве кои следуваат:

..... сонце се појави зад рид.

Посакав да ми донесе вода.

..... ученик секогаш ја знае лекција.

3. Запиши што повеќе атрибути покрај зборовите **тинејџер** и **двор**!

ТЕМА 6

ЗАНИМЛИВОСТИ
И ИНТЕРЕСИ:
МУЗИКА, ТЕАТАР,
ФИЛМ, АКТЕРИ
И МУЗИЧКИ
ИЗВЕДУВАЧИ,
ОРО И СОВРЕМЕН
ТАНЦ

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

Учениците во едно училиште разговараат за занимливости ширум светот:

Фестивал на снегот. Во Сапоро, во февруари, луѓето прават статуи од снег. Некои статуи се многу високи, посетителите може да ги гледаат статуите и може сами да направат статуа.

Луѓето прават карневали низ цел свет, но најпознат е **карневалот во Бразил**, во февруари. Во Рио де Жанеиро повеќе илјади жители парадираат низ улиците. Тие носат прекрасни костими и танцуваат на музиката самба.

Во Холи, Индија, во март, се одржува **хиндуски фестивал**. На последниот ден на фестивалот луѓето продаваат прав во боја на улиците. Може да го купите правот и да го фрлате врз други луѓе.

Секој април во Сонгкран, Тајланд, се одржува **фестивалот на водата**. Тоа е тајландската Нова година. Ако сте во Тајланд за време на Сонгкран, не отворајте прозорци од кола, зашто секој фрла вода кон секого.

Џоко дел Калчо се случува во јуни во Фиренца, Италија. Тое е еден вид фудбал каде што играчите носат костими од 16 век. Играат четири тима со по 27 играчи. Играта е опасна зашто нема многу правила.

Во септември, во Минхен, Германија, се одржува **Октоберфест**. Тоа е фестивал на пивото каде што се јаде многу месо.

Нова година се празнува секаде низ светот на 31 декември. Луѓето излегуваат на улица и се забавуваат. На полноќ си честитаат и си посакуваат среќа и успех.

РАЗГОВАРАМЕ

- Дали досега си слушал за овие занимливости низ светот?
- Дали можеби си присуствувал или си гледал на некој медиум?
- Која занимливост ти е најинтересна?
- На која би сакал да присуствуваш?
- Кои занимливости ги знаеш во твоето место на живеење?

ЧИТАМЕ/СЛУШАМЕ

На забава

ПЕТАР: Здраво, Теодор! И ти си тука! Еве и ние побрзавме од училиште веднаш на забава.

ТЕОДОР: Извини, но не те видов во метежов! Иако има многу луѓе, Струмичкиот карневал е интересен, нели? Овој карневал е со вековна традиција во Македонија. Маските сигурно ги подготвуваат цела година и не знаеш која од која е поубава.

ПЕТАР: Да, и јас мислам така. Би сакал и догодина да дојдам. Би можеле да дојдеме цело одделение, па сите да се забавуваме. Интересно е, иако јас повеќе сакам кино и театар.

ТЕОДОР: Не знаев дека има толку многу посетители и толку многу маски.

ПЕТАР: Јас го поканив и Никола, но не дојде. Тој со Лејла и Филип ќе оди на „Макфест“, музичкиот фестивал во Штип. Тие пак сакаат музика и концерти.

ТЕОДОР: Да, но „Макфест“ нуди различна забава. Да не беа во исто време, ќе отидевме и таму. Сигурно и таму ќе биде забавно. Ќе гостуваат многу музички групи и бендови.

ПЕТАР: Во право си. Овие забави ги привлекуваат сите. Сепак, најпосетени се од младите. Добро е што во текот на цела година се случува нешто интересно во Македонија.

ТЕОДОР: Убаво што се сретнавме и утре на училиште ќе има за што да раскажуваме.

РАЗГОВАРАМЕ

- Каде се случува дејството во текстов?
- Кој учествува во дијалогот?
- Каде се на забава Петар и Теодор, а каде Никола, Лејла и Филип?
- Каде се одржува Струмичкиот карневал и дали си бил да го посетиш?
- Што знаеш за Макфест?
- Што би сакал ти да посетиш?

РЕЧНИК

Метеж,
вековна традиција,
маска, маски;
нуди, нудам, нудиш;
организира, организирам,
организирашнуди,
организира,
догодина.

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Реченицата е основна единица за општење меѓу луѓето. Науката што ги изучува речениците се вика Синтакса.

Според составот, речениците може да бидат прости (со еден прирок) и сложени (со два или повеќе прирока). Реченицата која влегува во состав на сложената реченица се вика дел-реченица.

Пример:

(Проста реченица.)

Петар и Теодор **отидоа** на забава.

(Сложена реченица.)

Петар и Теодор **отидоа** на забава и заедно **се вратија** дома.

Наставникот **зборувааше**, учениците го **слушаа**, само Милан нешто **чкрташе** по тетратката.

Одделните реченици во составот на сложената реченица може да стојат самостојно, односно да не зависат една од друга или да зависат една од друга. Во зависност од тоа, може да бидат: независни и зависни реченици.

Пример:

(Независносложена реченица.)

Седевме во клупата и го чекавме наставникот.

(Зависносложена реченица.)

Сите **седевме** во клупата и го **чекавме** наставникот за час, само Борче љубопитно **сиркаше** од вратата.

Независносложените реченици може да бидат: составни, спротивни и разделни.

СОСТАВНИ НЕЗАВИСНОСЛОЖЕНИ РЕЧЕНИЦИ

означуваат дејства што следуваат едно по друго.

Примери:

Детето **трчаше** по топката и силно **се смееше**.

Наставникот **дојде** до прозорецот, го **отвори** и **седна** на блискиот стол.

Сврзници: и, па, та и други.

Многу често составните реченици се одделуваат една од друга со запирка, а само последните две се поврзуваат со сврзник.

На пример:

Магдалена се врати од училиште, се одмори малку, седна покрај работната маса и ја напиша домашната задача по Македонски јазик.

СПРОТИВНИ НЕЗАВИСНОСЛОЖЕНИ РЕЧЕНИЦИ

изразуваат спротивен однос во дел-речениците.

Примери:

Тој кажа смешка, ама ме расплака.

Дома скршивме цел сервис чаши, но добро поминавме.

Луѓето не ја гледаат својата работа, ами туѓата.

Сврзници: а, ама, туку, но, меѓутоа.

РАЗДЕЛНИ НЕЗАВИСНОСЛОЖЕНИ РЕЧЕНИЦИ

изразуваат можност за избор на едно од дејствата.

Примери:

Или врати ми ја книгата или не ти зборувам веќе.

Ем сакам да одам надвор, ем немам напишано домашна.

Сврзници:

или... или, ем... ем, и... и, било... било.

Вежба

- Пронајди ги и подвлечи ги составните независносложени реченици во текстот:**

Снегот паѓаше тивко и ги покриваше гранките на дрвата и покривите на куќите. Градските автомобили заминуваа и доаѓаа од разни правци. Еден црвен автобус бучеше и бавно минуваше низ улицата.

- Напиши составни реченици со посочените сврзници:**

и, па, та.

.....

.....

.....

- Дополни ги речениците на тој начин што ќе ги претвориш во составни независносложени реченици:**

а), туку и лицето ѝ блескаше од среќа.

б) Излезе од дома,

ЗАДАЧА

1. Направете анкета за тоа колку луѓето сакаат да слушаат македонска музика, да одат на театар или на кино, кои музички изведувачи и актери ги знаат! Работете на ниво на паралелка! Поделете си ја работата, направете план! Составете прашања и анкетирајте ги наставниците, службата во училиштето, родителите! Сите треба да имате еднаков број анкетирани граѓани на отприлика иста возраст!

Примери за прашања:

- Дали имате слободно време?
- Како го поминувате?
- Дали сакате да се забавувате?
- Дали слушате македонска музика?
- Кои се вашите омилен пејачи?
- Што сакате повеќе, музика, театар или филм?
- Кој музички жанр најмногу го слушате: народна, поп, рок-музика?
- Кои се ваши омилен пејачи?
- Која е првата македонска песна на која веднаш ќе се сетите?
- Дали сакате да одите на концерт?
- На кои два филма веднаш ќе се сетите?
- Кои се ваши омилен актери?
- Колку често одите на кино за да гледате филм?

Резултатите анализирајте ги заедно, со помош на наставникот! Извлечете заклучок!

Вежба 1

Ангел си ти

Прочитај за животот на Тоше Проески, македонска музичка легенда! Распoredи ги седумте пасуси по ред!

- А. Својот прв албум „Некаде во ноќта“ го издава во 1999 година, а летото истата година го одржува својот прв концерт.
- Б. На неговиот последен концерт, одржан на 7 октомври 2007 година во Скопје, присуствуваат над 40 илјади гледачи. Десет дена подоцна загинава во сообраќајна несреќа во Република Хрватска, на врвот на својата слава.
- В. Тоше Проески е, веројатно, најголемата македонска музичка звезда. Роден е во Прилеп во 1981 година, а живее во Крушево.
- Г. Во април 2003 година, Тоше победува на белградскиот фестивал „Бевизија“ со песната „Чија си“, која станува голем хит на бившите југословенски простори.
- Д. Музичките почетоци ги прави на детскиот фестивал „Златно славејче“ во 1992 година, во Скопје, со песната „Јас и мојот дедо“.
- Ѓ. Во 2004 година, Тоше Проески ја претставува Република Македонија на фестивалот „Евровизија“ со песната „Лајф“, англиска верзија на песната „Ангел си ти“.
- Е. Музичката кариера ја почнува во 1997 година во Прилеп, на фестивалот „Мелфест“, каде што победува со песната на Битлси „Јестердеј“.